

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZAM
BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZASÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELOI ORSZAGOS EGYESULETENEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSAGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTA MŰSZAKI TANACSOS

Régi úttérképek és az első magyar postatérkép.

Irta: Dr. BORBÉLY ANDOR.

Anciennes cartes géographiques des voies et la première carte géographique postale.

Par le dr. Andor Borbély.

L'auteur décrit les anciennes cartes géographiques des voies de communication de Hongrie et la première carte géographique postale hongroise faite en 1698.

A régi magyarországi postavonalak történetéhez igen értékes adatokat őriztek meg azok a kéziratos vagy nyomtatott térképek, amelyek a közlekedés útvonalait ábrázolják. Bár rendszeres vagy alkalmi postajáratoknak lebonyolításáról már igen régi időkből származó adataink vannak, azoknak térképes ábrázolására, az útszakaszoknak távolsági beosztására és a közlekedés lebonyolítására szükséges időnek feltüntetésére csak jóval később kerülhetett sor, mert ezek ábrázolása a térkép fejlődésével tartott lépést. Először a kartográfianak kellett megérni annyira, hogy kifejező eszközeivel, a jelekkel a posta különleges céljainak szolgálatába állhasson.

Ha a postavonalak térképes ábrázolása gyökereit keressük, első sorban is az úttérképekre kell figyelmünket fordítanunk és azokon keresnünk — habár ezek öntudatlanul tüntetik fel — az első postavonalakat. Az utak története tulajdonképpen összefügg az emberiség történetével, mert azóta beszélhetünk emberiségről, amióta az emberek egymással éppen az utak használata által érintkezésben vannak. A helységek ábrázolása ugyan a térképek ősi eleme, de hogy a helységek egymással útvonalakkal voltak összekötve, az természetesnek tünt fel a régiek előtt is. Az utak ábrázolása tehát a térkép kezdetét

jelentette és elmondhatjuk, hogy a régi népek kartográfiai ismerete főleg az úttérképekre szorítkozott. Az első úttérképek nagyrészt hadicélokot szolgáltak, azonkívül kereskedő emberek vagy zarándokcsoportok tájékozását könnyítették meg.

Hazai útjaink régmúltjáról okleveleinkben és az ú. n. határjárási leírásokban csak mozaikszerű adatok állanak rendelkezésünkre. Ezeket az adatokat foglalta össze nemrégiben *Glaser Lajos* értékes tanulmányában és az ő feldolgozása alapján ma már rekonstruálni tudjuk azokat az útvonalakat, melyeken őseink közlekedtek, amelyek tehát a hírszolgálat szempontjából is tekintetbe jöttek. A tatárjárásig első-sorban Esztergom volt az utak végpontja, kisebb jelentőségű útjaink pedig azonosak voltak a későbbi kor útjaival. Nagy változáson ment át úthálózatunk, mikor *IV. Béla* királyunk a tatárjárás után Budára tette át az ország székhelyét.

Nemzetközi viszonylatban legnevezetesebb volt, hogy hazánkon vezetett át a keleti átmenőkereskedelem útvonala, mely szervesen illeszkedett bele úthálózatunkba. Esztergom az ország székhelye, a középkort jellemző útkényszer, mely szerint minden külföldi kereskedő köteles volt árujával a király székhelyére menni és ott engedélyt kérni, minden forgalmat ide irányított. Nagy forgalmi jelentősége volt hazánkra annak is, hogy Bécs—Olaszország között nem volt kiépítve a semmeringeni út és a közlekedés a kőszeg—szombathely—soproni kerülővel történhetett Ausztriából Velencébe. Az ország székhelyéről Bécs felé vezető útjaink három csoportba tartoztak:

- a) hainburgi,
- b) brucki és
- c) soproni utak csoportjába.

A tatárjárás előtti olasz útunkról kevés adataink vannak, vonala valószínűleg Fehérvár—Veszprém—Vasvár—Muraszombat—Pettau át vezethetett.

A brünni út a Párkánynál levő kakacsi réven kelt át a Dunán, innen Udvard—Sempte—Nagyszombat—Halics irányában ment Brünnnek.

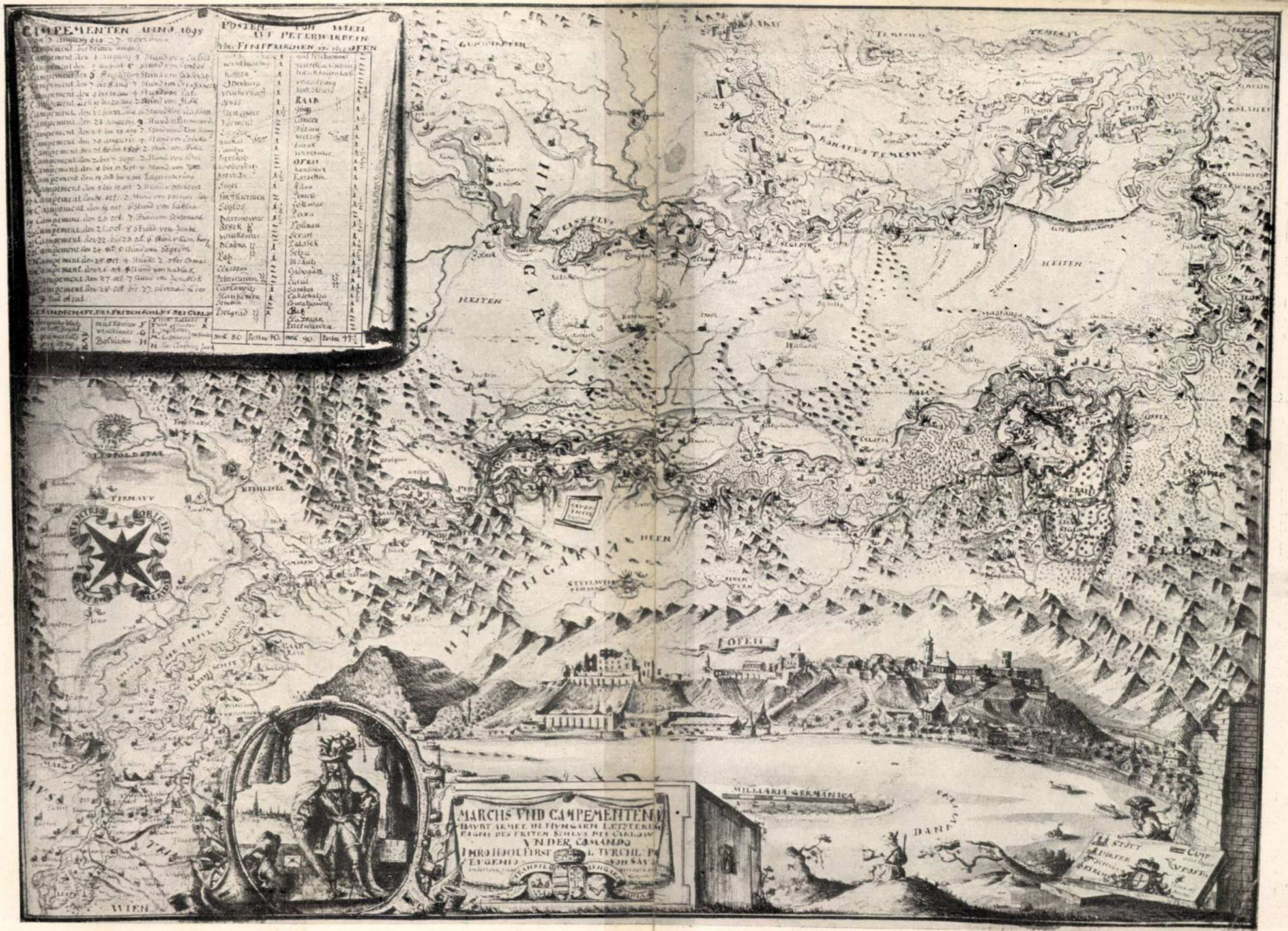
A bányavárosok és Lengyelország felé az Ipoly jobbpartján vitt az út.

Az erdélyi közlekedés a Maros—Tisza—Duna útjain történt és nevezetesebbek voltak a szolnoki és szegedi útvonalak.

A szerémségi út Dorogon—Zsámbékon—Bicskén—Martonvásáron—Adonyon—Földváron—Mohácson át vezetett Eszékre. A török korszak alatt ez volt a nagy felvonulások hadiútja.

A tengerparti út Zágrábon—Kaproncán—Zákányon—Kanizsán—Keszthelyen—Tapolcán—Veszprémen—Fehérváron vezetett Esztergomba, a tatárjárás után pedig Budára.

A dunántúli ú. n. déli útnak létezéséről okleveleinkből nem kapunk adatokat. Ez az útvonal valószínűleg a törökvilágban alakult ki, mikor a törökök a keszthelyi partok vitézeitől félve, Kanizsára mentükben Boglárnál letértek a Balaton tüzásairól. Inkább a Balaton

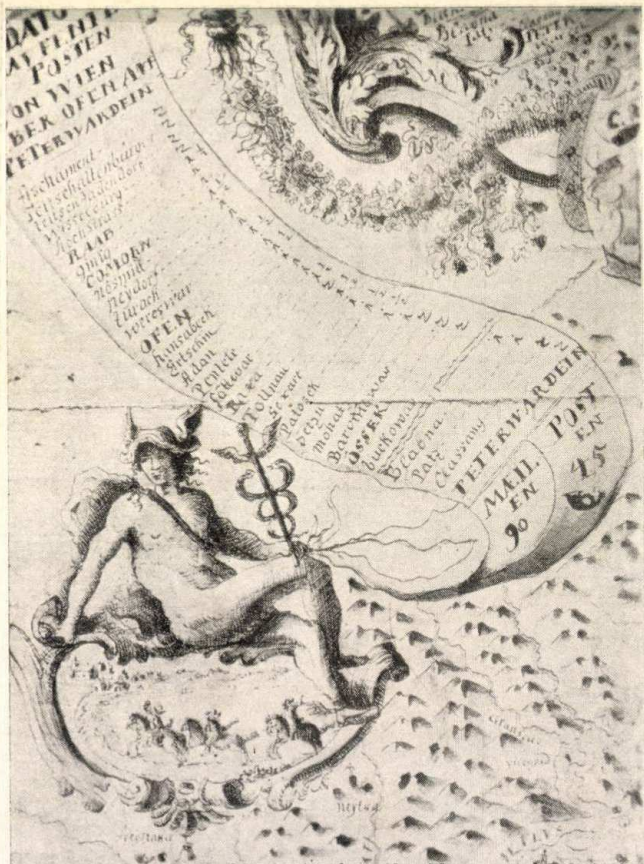
ROSENFELT haditérképe (1698-ből), mely eddig ismert első, poszonalat feltüntető kéziratos térképünk (keletre orientált).

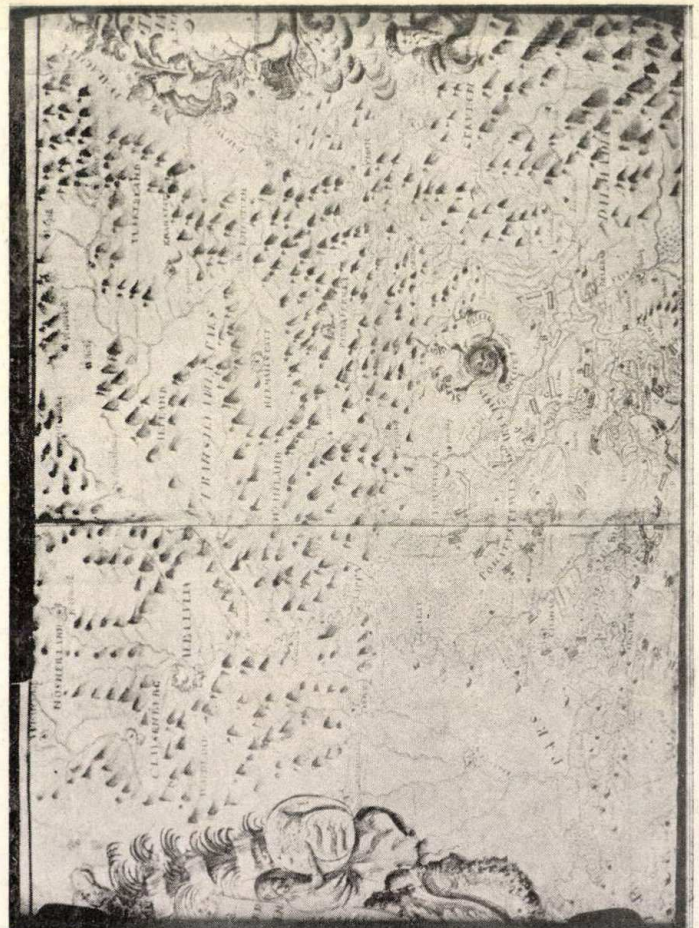
ETZLAUB úttérképe (1501-ből) hazánk egy részével. A térkép délre orientált.

NELL JÁNOS PÉTER postatérképe (1714-ből) hazánk egy részével.

ROSENFELT (?) 1696-i Dunatérképének díszítése: postakurzus, Merkur és alatta a hadiposta futárainak menete.

ROSENFELT (?) 1696-i Dunatérképének Erdélyt ábrázoló részlete a hadiposta állomásaival.

északi partján vihetett a középkori út, ami településtörténetileg is jobban alá van támasztva és okleveleinkben is többször szerepel.

A tatárjárástól a mohácsi vészig annyiban változott a helyzet, hogy az ország székhelye Budára terelődött át és így főútjaink ide vezettek. A bécsi út most a Bicske—Bánhida—Kócs—Böny vonalon ment keresztül. Budát Fehérváron át elkerülő szegedi út Fehérvár—Mór—Győr közötti szakasza biztos, Szeged—Fehérvár közötti szakasza azonban bizonytalan. Vagy a földvári vagy a paksi réven ment át. Valószínű azonban, hogy a madócsi réven, tehát Pataj—Madócs—Földvár—Pázmány—Fehérváron át vezethetett az útvonal.

Jelentős új útvonal volt a Hatvan—Kassa—Lengyelország felé vezető út.

Ezekon a főbb útvonalakon kívül természetesen voltak kisebb jelentőségű utak is, amelyek valószínűleg azonosak a maiakkal, amennyiben ma is meglevő helységeket kötnek egymással össze.

Fejlődési szempontból vizsgálva az utak történetét, látjuk, hogy külföldre vezető útvonalainkon meglátszik a római utak hatása. A dunamenti utat nem számítva, a római korra vezethető vissza a bécsi, pettaui és nagyrészt a két délnyugati útvonal is.

A török világban a mohácsi vész után, annyiban változott a kép, hogy Buda háttérbe szorult Béccsel és Belgráddal szemben. A dunai hajóút mellett a bécsi—soproni—körmendi—egerszegi—kanizsai—babócsai—pécsi—eszéki—belgrádi út lesz a fővonal.

A török kivonulása után Bécs központosító politikája még másfél századig fenntartja ezt a helyzetet. Éppen csak az Alföldre és Erdélybe vezető utak mentek át Budán. Nagyon jó eszköz volt a központosítás kezében a lassan kifejlődő és előtérbe nyomuló posta, amely osztrák kézben lévén, természetesen abból az érdekből irányított.

A magyar posta történetéből látjuk, hogy őseink eleinte hírnökök segítségével küldték szét üzeneteiket és közléseiket, az uralkodók pedig ez úton hívták össze a nemzetet törvénybe. Tehát a postát nálunk is, mint a nyugati országokban, a futárintézmény pótolta. A táborbaszállást véres kard körülhordozásával hirdették ki. Az írás fejlődésével a XII. századtól kezdve a városok, főpapok, főurak, levélvivő szolgálkat tartottak, míg a nép a céhek és más testületek, valamint magánosok által fenntartott alkalmi postákat használt. Az első rendszeres postajarat hazánk területén a *Habsburgok* uralma alatt 1526-ban létesült, mikor is *I. Ferdinánd* a *Taxis* családot megbízta, hogy Bécs és Pozsony között állandó postaközlekedést tartson fenn. 1558-ban *Paar Péter* vette át a magyar posták vezetését és azt Esztergomig, majd a Vág és Nyitra völgyén Lőcséig, Kassáig és Eperjesig kiterjesztette. A török uralom alatt álló országrészekon nem volt rendszeresen közlekedő postaintézmény. Amiről tudomásunk van, mint pl. a szegedi mészáros céh postája, az csak alkalmilag vagy időszakonként működött. A magyar posták igazgatása a XVIII. század elejéig a *Paar* család kezében maradt, de nem hűbér gyanánt, mint ahogy a *Taxis* család bírta az osztrák és német postát, hanem a pozsonyi és szepesi kamarák vezetése alatt, mint állami intézmény. A *Paar* család kieszközölte ugyan magának a hűbérjogot, azonban a gyakorlat-

ban nem tudta érvényesíteni. A szatmári béke után pedig 1722-ben III. Károly a Paar család jogait névleg megváltotta, a postákat köztelenül az állam kezelésébe vette és a levélszállítást állami monopóliummá tette.

Lássuk már most a postavonalaknak térképen való feltüntetését. Az első postatérképeket — amint említettük — az úttérképek között kell keresnünk. Az ó-kori kísérletek közül legfontosabbak a római itinerariák vagy útmutatók, melyek kettős természetűek voltak: vagy csupán írott feljegyzések (itineraria adnota) a helyiségek neveinek és azok egymástól való távolságának közlésével, vagy rajzolt ábrázolások (itineraria picta) a közlekedés útvonalainak tényleges térbeli feltüntetésével. A második csoport legkiválóbb képviselője a Tabula Peutingeriana. Talán nincsen egyetlen térkép, amelynek jelentőségét annyit méltatták volna, mint ezt a bécsi Nemzeti Könyvtárban őrzött, pergamentre rajzolt ábrázolást. Származását illetőleg a 4-ik évszázad második felében állapodtak meg a kartográfusok és *Castoriust*, az utolsó római magáníró-t jelölik meg szerzőjéül. Amint ma mi a művet ismerjük, az eredeti példánynak a XII. században készített másolata, melyet a bécsi humanista tudós, Conrad Celtes 1507-ben Augsburgban Konrad Peutingernek hátrahagyott. Róla nevezték el a 11 pergament lapból álló (a 12. lapja, a címlap, elveszett) térképet Tabula Peutingerianának.

Ami bennünket a művel kapcsolatban közelebből érdekel az, hogy a térkép a római birodalom útjait ábrázolja és így hazánk mai helyét, Pannóniát és Dáciát is feltünteti. Az ábrázolás nagyon torzított, mert a rajzoló nem ügyelt sem a geográfiai szélességre, sem hosszúságra, hanem csupán a távolságokat jegyezte fel a 6.82 méter hosszú és 34 cm. széles szalagon. Az utak Rómából a birodalom fővárosából indulnak ki, azonkívül a nagyobb helységek is fel vannak tüntetve. A hegyeket és folyókat is megtaláljuk rajta, mint amely elemek a közlekedést befolyásolhatják. Ha azt vizsgáljuk, hogy mit akart adni, azt látjuk, hogy egyszerű úttérképet, ahol a távolságok római mértföldekben ($1\frac{1}{2}$ km. vagy $\frac{1}{4}$ óra út időmérték) vannak megadva helységtől helységig. A térkép úgy jelölési módját, mint régiségét tekintve, egyedül áll, előképek és utánzatok nélkül!

A középkorból ismert nevezetesebb térképeken — amelyeken hazánk is szerepel, az útjelzés terén a Tabula Peutingerianához viszonyítva hanyatlást látunk, amennyiben semmi figyelmet nem fordítottak az utak feltüntetésére. Egyetlen kivétellel találkozunk az eddigi ismert legrégebb nyomtatott úttérkép, *Erhard Etzlaub* (1460—1532) fametszetén. A térkép címe: Das sein dy lantstrassen durch das Romisch reych von meilen zw meilen mit puncten verzeichnet. Az első kiadása 1492-ben jelent meg, a második tökéletesebb 1501-ben. Ez az első általános közlekedési térkép, melyen az útjelzés egyttal távolságjelzés is, amennyiben az útjelző pontoknak egymástól való távolsága a valóságban egy mértföldnek felel meg. Az utak a térkép központjában levő Nürnbergből indulnak ki és a német-római birodalom minden részébe elvezetnek. A mi szempontunkból azért fontos a térkép, mert hazánk dunántúli része még beleesik és az ottlevő utakat is feltünteti.

A következő nevezetes útjelző térkép *Waldseemüller M.* műve: *Carta Itineraria Európa*, mely Európa első nyomtatott falitérképe. 1511-ben jelent meg és hazánk is rajta van, amint a további címe mondja: ... worin es heiszt, dasz die Entfernungen für Deutschland, Frankreich und Italien, exakt seien, angenähert aber für die Walachei, Ungarn, Polen Esclavonien und Spanien.

Tulajdonképeni postaközlekedést szolgáló térképekkel csak a XVII—XVIII. században találkozunk. Ezek létrejötté egyes kiváló tehetséggel megáldott kartográfusok tevékenységének volt köszönhető. Így mindjárt a két nagy németországi kiadócégnak, *Johann Baptist Homann*nak (1660—1724.) és *D. Delisle*-nek (1665—1726) munkáit kell megemlítenünk. Az új kultúrelemnek, postának kifejlődése mind jobb és jobb úttérképeket követelt s fokozott igényeket támasztott a térképrajzolókkal szemben. Az utak jelentősége korábban katonai, kereskedelmi vagy a zarándokok szempontjából volt mérlegelve, most főleg a posta lépett előtérbe, melynek az országutak voltak az éltető elemei. Eleinte csupán az volt fontos, hogy út egyáltalában létezett, majd az út hossza (helységek között) játszott szerepet és végre most — amit csodálatosképpen a *Tabula Peutingeriana*n már megvalósulva látunk — az út megtételére szükséges idő lett probléma. Hogyha tehát a posta biztosan és pontosan akart működni, megkövetelte a postatérkép adataitól, hogy ne csak az utak hosszúságáról adjon tájékoztatót, hanem az út minőségét is feltüntesse. Ezt legcélszerűbben az út megtételére szükséges idő feltüntetésével lehet elérni, mert ebben már befoglaltattak a közlekedéssel járó egyéb nehézségek leküzdése is (pld. emelkedések, az út állapota stb.). Az *Etzlaub* típusú térképek úthosszúság feltüntetése tehát nem volt elégséges. kezdték osztályozni az utakat jelentőségük szerint és különböző jelekkel igyekeztek őket a térképeken feltüntetni. Az utak jelölési módja térképeinken az idők folyamán igen nagy változáson ment keresztül. Az első ábrázolási mód egyszerű vagy kettős vonal. A *Tabula Peutingeriana*n az utak folytonos piros vonallal vannak jelölve — vagyis a helységek egymással kis beszögelések közbeiktatásával, piros vonallal vannak összekötve. Közvetlen összeköttetést városok között, merov kettős vonallal, jóval később, a XVII.-ik szd. korabeli térképeken találunk, pld. a *Matthäus Paris* féle Itineren, amely Londontól Apuliáig terjedő utat ábrázolja. Ezóta maradt meg a kettős vonal az útjelzés módjának.

Az utak jelölésére azonban nemcsak kettős vonal szolgál, hanem egyszerű és kettős pontokból álló sorok is, amelyek mellék, községi, alapépítmény nélküli vagy gyalog utakat jelöltek. Az 1703—1709-ben kiadott *Rainer Ottens Atlas* (Amsterdam) különböző térképein találunk kettős vonalakkal jelzett főúttal, amelyek mellett a kevésbé fontos utak kettős pontokban feloldott sorrallal vannak ábrázolva. A vonalak közeit színnel töltötték ki, leggyakrabban a feltűnő pirossal, majd barnával, lilával, sárgával, hogy a figyelmet inkább odavonják. Elmésen oldotta meg az útkérdést a már említett *Etzlaub* térképén, a pontozott vonalat arra használta, hogy vele távolságokat mérföldekben kifejeztesse: ponttól pontig 1 geográfiai mérföld távolság esett.

Az utak osztályozásának részletezése már kívül esik értekezésünk keretén.

Az első rendszeres postajáratokat 1516-ban Miksa császár engedélye alapján *Taxis-Thurn Ferenc* rendezte be Bécs és Brüsszel között. Az 1451-ben *Taxis Rogger* által Bécsből Felsőolaszországba vivő hadiposta ugyanis nagyon jól bevált, ezért közel esett az a gondolat, hogy ezt az intézményt békében is állandósítsák. Az első tulajdonképeni postatérképekről azonban csak mintegy másfélszázaddal később beszélhetünk, mert a XVI. században és a XVII. század első felében még az *Etzlaub* féle típusú térképekről lehetett csak szó. Ezek azonban a XVII. század második felében mindinkább háttérbe szorulnak és helyet adnak a voltaképeni postatérképeknek. Az első postatérképek alig különböztek az úttérképektől, az utazási és úttérkép tulajdonképen egy volt. Az úttérkép azonban lassanként különleges utazási térképpé alakult át és a harmincéves háborúban általánosan elterjedt típus lett.

Az első ismert valódi postatérkép a francia *Melchior Tauernirtől* származik 1632-ből, mely Párisban jelent meg „*Carte géographique des postes qui tauersent la France*” címen.

Angolországban 1690-ben találkozunk az első postatérképpel, bár itt csak a XVIII. században készültek jobb termékek.

A magas kartográfiai fejlettségű Hollandiában az első postatérképpel 1660-ban találkozunk, mikor is *Danckert J.* kiadta: *Postarum, seu veredariorum stationes per Germaniam et provincias adjacentes etc.* című térképét.

Oroszországban, valamint más államokban, csak igen lassan fejlődött ki e térképfaj, aminek oka a birodalom óriási kiterjedésével magyarázható.

Németországban már a XVII.-ik században egész sereg nagy kiadóvállalat készített postatérképeket, mely fellendülés mindjárt a postatérképek kezdetén, Németországnak Európában való központi fekvésével magyarázható. A már említett két nagy kiadócég és sok más apróbb vállalat karöltve versenyeztek egymással, hogy a postatérképeket minél nagyobb tökélyre emeljék és ezáltal valóban vezető szerepre tettek szert. Csak egy térképet említünk a sok közül: *Nell János Péter* kiadja 1709-ben Németország és a szomszédos államok postatérképét majd 1714-ben második kiadásában következő címen: *Neue vermehrte Post Charte durch gantz Teutschland nach Italien, Franckreich, Niederland, Preussen, Polen und Ungarn.*

Hazánk első postatérképének keletkezési ideje nem maradt el sokban a nyugati nemzetek mögött. *Hencz Lajos* postatörténetének adata szerint a legrégebb térkép 1718-ból való. A bécsi Nemzeti Könyvtár anyagának átvizsgálása alkalmával a 8612. sz. Codexben előkerült egy 1698-ban készült kéziratós térkép, mely az ország eddig ismert első postatérképe. A törökverő hadvezér, *Szavojai Jenő* herceg már Belgrád alatt jár felszabadító csapataival, mikor a Béccsel való összekötetésének biztosítása végett hadipostát rendeznek be és annak állandó közlekedését két vonalon is biztosítják. A hadjárat táborhelyeiről ki-

adott atlasz egyik térképe, — melyet *Rosenfelt Lipót* császári hadimérnök készített, — a következő címet viseli: *Marchs und Campementen Kay. Havbt Armee in Hungarn letztere Campagne des Friten Schlus Carlowitz, under Comando ihro Hochfirstl Turchl. Princ Evgenio von Savoyen.* A 480×350 mm. méretű kézirat, színezett térkép a címet tartalmazó diszítésen kívül, három részből áll:

1., a lap nagyrészt kitöltő térképből, mely a Duna—Tisza közt ábrázolja északkelet—délnyugat orientációban a következő külső elhatárolásban: északon Lipótvár, keleten Nagyvárad—Arad—Temesvár vonal, délen Belgrád—Ilok vonal, nyugaton Pécs—Székesfehérvár—Bécs vonal. A térkép tartalma feloleli a vízhálózatot (kék színnel), az úthálózatot (barna) a postaállomások jelzésével, a hegyrajzot (vakondtúrás szerű ábrázolásban) és a nagyobb helységeket. Az erdők elterjedését is feltünteti és helyrajzi névjegyzéke is igen gazdag. A katonai jelentőségű adatok ábrázolására kiváló gondot fordít, a várakat alaprajzban ábrázolja, némelyiket (pld. Siklóst) perspektívikusan tünteti fel. A csatahelyeket kardokkal jelöli, a Proviant Magazinokat piros lángokkal adja vissza és természetesen a térkép címének megfelelőleg, 1698. aug. 3-tól november 27-ig tartó hadjárat összes táborozási helyeit is.

2., az alsó $\frac{1}{4}$ résznyi szélen a budai várnak igen érdekes látképét találjuk, mely a töröktől való visszavétel utáni romhalmaz állapotában mutatja be a királyi várpalotát.

3., a bal felső szélen három részből álló feliratos magyarázatot találunk, mely a táborhelyeket, a karlócai békedelegációk elhelyezésének betűmagyarázatát és végül Bécsből Pécsen és Budán át Belgrádba vezető két postaútvonal állomásainak menetrendszerű feltüntetését.

A posta jelzések története szempontjából az alkalmazott szakjelölések nagyon sokatmondók és eredetiek. A postaállomások arany színű postakürttel vannak jelölve, (ezzel megelőzi a postakürtnek eddig ismert első alkalmazását *Seutter: Postarum seu cursorum publicorum diverticula et mansiones per Germaniam* etz. 1730. című térképen), ugyancsak első alkalmazása a Proviant Magazinok, élelmezési raktárak, állomások feltüntetésére piros tűzhelyszerű lángoknak. Igen eredeti és térképeken eddig még fel nem merült menetrendszerű összeállítás a postaállomások sorrendje a két postavonalon. Az egyes állomások postányi, másfél postányi vagy két postányi távolságra vannak egymástól, egy postatávolság 2 mérföldnek, tehát kb. 15 kilométernek felel meg. Azokat a helyeket, ahol az útvonal nagyobb folyón megy át, külön jel tünteti fel. Ilyen átkelőhelyek a pécsi vonalon: Eszék a Dráván, Blavna és Bács között, Pétervárad és Belgrád a Dunán, a budai vonalon: Győr és Gönyü között a Rábán, Kúla a Dunán.

A két fővonal postaállomásai és távolságai Bécstől Belgrádig a következők:

a pécsi vonalon:

Fischamend	1 posta,
Wimpassing	1 „
Höflein	1 „
Sopron	1 „
Nagy-Barom	1 „
Kőszeg	1 „
Szombathely	1½ „
Körmend	2 „
Zalaegerszeg	2 „
Kacorlak	1 „
Nagykanizsa	1 „
Berzencze	2 „
Babócsa	2 „
Istvándi	1½ „
Szigetvár	1 „
Pécs	2 „
Siklós	1½ „
Baranyavár	1½ „
Eszék	2 „
Vukovár	2 „
Blavna	1 „
Bács	1 „
Dunagálos, Glozsán	2 „
Pétervárad	2 „

35 postatávolság.

a budai vonalon:

Fischamend	2 posta,
Németujvár	2 „
Jahrndorf	2 „
Moson	2 „
Öttevény	1½ „
Győr	1 „
Gönyü	1 „
Komárom	1½ „
Neszmély	1 „
Ujfalu	1 „
Török Bálint	1 „
Pilis Vörösvár	1½ „
Budapest	1½ „
Hamzsabég	1 „
Ercsi	1 „
Adony	1 „
Pentele	1 „
Dunaföldvár	1½ „
Paks	2 „
Tolna	1½ „
Szekszárd	1 „
Bátaszék	1½ „
Szekcső	1½ „
Mohács	1 „
Bezdán	1½ „
Kula	1 „
Zombor	1½ „
Doroszló v. Rácmilitics	1½ „
Gombos vagy Szonta	1 „
Bács	1 „
Dunagálos, Glozsán	2 „
Pétervárad	2 „

44½ postatávolság.

Péterváradnál a két vonal egyesül és Belgrádig még a következő állomások vannak:

Karlóca	1 posta,
Zalánkemény	1 „
Zimony	2 „
Belgrád	1 „

5 postatávolság.

A pécsi útvonal tehát összesen 40 postányi távolság, ami 80 mérföldnek, a budai útvonal azonban jelentékenyen hosszabb, mennyiben Péterváradig 44½ postányi távolság, ami 90 mérföldnek felel meg.

A bécsi Nemzeti Könyvtár térképtárában találtunk egy másik hasonló térképet, melynek címe: Land Carte den Donaw Flus betreffend von Wien bis Nicapolis . . . und dado davon ligente Posten, Anno 1696. A 700×490 mm. méretű kéziratos térkép *Jenő* herceg 1696—7. évi hadjáratára vonatkozó térképek, tábortervek stb. gyűjteményében (Plans des Guerre Turque, Dans le XVII. siecle. K. R. S. XII. 3—13.) található, szerzőjének neve ismeretlen, azonban az alkalmazott jelekből, feliratokból és rajzkivitelből következtetve, vagy ezt is Rosenfelt mérnök készítette, vagy pedig az előzőleg leírt térképét ennek felhasználásával rajzolta meg. Ez a térkép is északkeletre orientált, azonban nagyobb területet tartalmaz úgy dél felé, mint kelet irányában. Különösen értékes része a kelet felé eső, amelyen az erdélyi főbb postavonalak vannak megörökítve. Érdekessége még a diszítésnek alkalmazott Merkur és alatta a három lovasból álló hadiposta járat.

A két térkép keletkezési körülményeihez érdekes postatörténeti háttérrel szolgálnak a bécsi Kamarai levéltárnak a tábori póstára vonatkozó aktái, amelyek nemcsak a felszabadító háborúk után a rendes postajáratok berendezésének nehézségeit világítják meg, hanem jellemző képet adnak a kornak általános közbiztonsági állapotáról is. Nemcsak az osztrák hadsereg tisztjeinek kilengései és erőszakoskodásai miatt panaszkodtak a szegény postamesterek, hanem kóborló katonáktól, huszároktól és hajdúktól is sokat szenvedtek, akik sok helyen elrabolták a postát, elvették a kocsit és lovakat, a postaalkalmazottakat pedig szidalmazták és ütlegették.

Budavárnak visszafoglalása után a budai postamesterré kinevezett *Salgary Pétert* bízta meg a Győr—Fehérvár—Buda között felállított hadipostának rendes postává való átszervezésével. Azonkívül elrendelték, hogy Budától Eszékig is új. postaösszeköttetést létesítsen. A felszabadított területeken *Paar* főpostamester először hadipostákat állított fel az előnyomuló felszabadító csapatok nyomában. A hadiposta alkalmi szervezet volt, melynek feladata a hadbavonult sereggel való összeköttetés fenntartása. Vezetőjévé rendszeresen a rendes postamesterek közül neveztek ki valakit, aki aztán alá volt rendelve a hadseregfőparancsnokságnak. A hadiposta aztán átalakult rendes postává, így tehát mintegy úttörője volt a felszabadított területeken a rendes postajáratoknak. Az elfoglalt területeken való berendezkedés idejére esik különben a magyar posta függetlenségének megszűntetése és a postaügyeknek a pozsonyi kamara kezéből az udvari kamara kezébe való áttétele.

Postatérképünk keletkezési körülményeit különben az 1698. szeptember 30-i Udvari Kamarai rendelet világítja meg, mely szerint elrendelik, hogy hazánkban a közeljövőben megkezdődő török béketárgyalások alkalmából egy külön követségi postajáratot rendezzenek be, az odaküldendő két postatiszt és két kurir felruházására, valamint a Béctől Péterváradig vagy más helyig, ahol a kongresszus lesz, (Karlócaig) az utiköltségek fedezésére 300 forintot, a havi fizetésekre és tábori gázsijukra pedig 100 forintot a hadiköltségekből a főposta hivatal számára fizessenek ki.

Összefoglalva fejtegetéseinket, látjuk, hogy az utak az ó-kori itinerariák kísérletei után csak nagykésőre, a XVI.-ik század elején

kerültek a térképen a kifejezésre kerülő elemek közé. A rendszeres postajáratok első idejéből kifejezetten postaközlekedést ábrázoló térképeket nem ismerünk és csak a XVII. szd. közepén alkalmaztak először a térképeken az útjelzés mellé, a járatok idejét, gyakoriságát fel tüntető külön megjelöléseket. A postatérképek késői kifejlődésének azonban nem a postaintézményben keresendő az oka, hanem a különleges célokat szolgáló térképek jelölésmódja kialakulásának lassúságában.

Hazánk területéről az első postatérképek megjelenése nem maradt el a nyugati nemzetektől, melyek pedig a török háborúkkal sa nyargatott Magyarországgal szemben kedvezőbb helyzetben voltak. A bemutatott térképben 1698-ból olyan ábrázolással rendelkezünk, amely az alkalmazott postajelölések tekintetében is igen előkelő helyet foglal el a kartográfia történetében.

Felhasznált irodalom:

Eckert, Max: Die Kartenwissenschaft, I—II. Bde. Berlin—Leipzig, 1921.

Ejfenberger, E.: Geschichte der österreichischen Post. Wien, 1913.

Bécsi Kamarai Levéltár: Post Akten 1673—1687, 1688—1700.

Munkás László: A királyi magyar posta története 1528—1715. Budapest, 1911.

Ennyey Vilmos: A magyar posta története, Budapest, 1926.

Dr. Hencz Lajos: A posta, a táviró- és távbeszélő története, Budapest, 1931.

Glaser Lajos: A Dunántul középkori úthálózata. Századok, 1926.

Technikai fejlődésünk története, kiadja a Magy. Mérnök és Építész Egl. Budapest, 1928.

Az új Postaüzleti Szabályzat.

Irta: DR. BELUS MIHÁLY m. kir. postatanácsos.

La nouvelle Ordonnance Postale.

Par le dr Michel Belus, conseiller des postes r. h.

L'auteur expose dans son article la naissance de la nouvelle Ordonnance postale, le maniement et l'examen des matières, ainsi que les délibérations qui ont eu lieu à ce sujet, et enfin les changements faits en connexion avec la nouvelle édition.

Az új Postaüzleti Szabályzatot a posta hatóságai és hivatalai már megkapták. Ezzel kapcsolatban célszerűnek látszik, hogy az új üzlet-szabályzat létrejöttének és feldolgozásának lényegesebb részleteit ismertessem.

Az 1925. évben kiadott Postaüzleti Szabályzatot a sok időközi változás következtében már nehezen lehetett áttekinteni. Ezért a vezetőség az Üzletszabályzat újból való kiadását határozta el. Ezt a körülményt felhasználta arra, hogy a Postaüzleti Szabályzat és a Postakezelési Utasítás anyagát élesen szétválassza. Az 1925. évi Postaüzleti Szabályzat kiadásakor ugyanis kezelési utasítás még nem volt, tehát azok a kezelési szabályok, amelyek az üzletszabályzati kérdésekkel szoros kapcsolatban voltak, kénytelenségből a Postaüzleti Szabályzatban kaptak helyet. A Postakezelési Utasítás megjelenése után azonban ezeknek a kezelési szabályoknak a Postaüzleti Szabályzatban többé helyük nem volt. Minthogy az új Postaüzleti Szabályzat csakis a posta és a

szolgáltatait igénybevevő felek jogviszonyára vonatkozó szabályokat tartalmazza, terjedelme lényegesen csökkent, tehát alkalmassá vált arra, hogy a többi kormányrendelet módjára a Budapesti Közlönyben megjelenhessen, amivel egy régi jogi követelmény valósult meg.

Tekintettel az ügy fontosságára, a vezetőség az új Postaüzleti Szabályzat elkészítésére bizottságot jelölt ki, amelynek elnöke Dr. Bényi Károly postafőigazgató — az 1925. évi kiadású Postaüzleti Szabályzat szerzője, — tagjai pedig Dr. Asztalos Domokos postafőigazgató, Dr. Kuzmich Gábor postaigazgató, — a m. kir. postaképző tanfolyamon a Postaüzleti Szabályzat tanára és a postavezérigazgatóság postaüzleti és kezelési ügyosztályának helyettes vezetője, — Dr. Krajcsik Géza postaigazgató, Dr. Kovács József postaigazgató — a Postakezelési Utasítás tanára — és Dr. Belus Mihály postatanácsos — mint a tisztképző tanfolyamon az Üzletszabályzat rendkívüli tanára és a postavezérigazgatóság postaüzleti és kezelési ügyosztályában az üzletszabályzati ügyek előadója — voltak.

Az Üzletszabályzat új tervezetét és annak keretében az anyag új szerkezeti beosztását e cikk írójának közreműködésével Dr. Kuzmich Gábor postaigazgató készítette el. Az elkészült tervezetet azután a bizottság többi tagja vizsgálta át.

Az így elkészült tervezetet hozzászólás, illetőleg az észrevételek megtétele végett a postai és idegen hatóságoknak, így az igazságügy-minisztériumnak is megküldöttük. A terv az volt, hogy a közölt észrevételek megtárgyalása után az új Postaüzleti Szabályzatot az 1930. évi július hó 1-én életbeléptetett londoni postaszerveződéssel egyidőben jelentetjük meg. Ez azonban nem sikerült, mert az igazságügyminisztériummal, — ahol a Postaüzleti Szabályzat egész szövegét beható vizsgálat alá vették, — az írásban, de nagyjából személyesen történt tárgyalások csak 1931. április hó elején fejeződtek be.

Az igazságügyminisztérium nagy gonddal vizsgálta át a neki ezúttal először megküldött Üzletszabályzatot. Mindenekelőtt az Üzletszabályzat jogszabály jellegét vizsgálta és ennek során megállapította, hogy az különféle jellegű jogszabályokat foglal magában, amelyeket három részbe lehetne csoportosítani:

- a) ügyviteli szabályzatba,
- b) a közönség tájékoztatására szánt útmutatóba,
- c) postarendészeti szabályzatba,

Az igazságügyminisztérium véleménye szerint csak a postarendészeti szabályokat szükséges feltétlenül rendeletbe foglalni és a Budapesti Közlönyben közzétenni.

Kérdés azonban, hogy célszerűségi szempontból helyes volna-e ha különválasztanók azokat a szabályokat, amelyeket hatályosság szempontjából rendeletbe kell foglalni, azoktól, amelyeknek rendeletbe foglalása nem okvetlenül szükséges. A célszerűségi szempont kétségtelenül azt kívánja, hogy az Üzletszabályzat egysége csorbítatlan maradjon és magába foglalja a posta üzletvitelére vonatkozó összes szabályokat. Ez annál is inkább szükséges, mert a fentebbi elvi alapokon való szétválasztást és csoportosítást gyakorlatilag nehezen lehetne keresztülvinni. Az Üzletszabályzatnak azokat a részeit is, amelyek nem tartoznának a rendelet körébe, valamiképen köztudomásra kellene hozni;

mert az ügyviteli szabályok, a közönség tájékoztatására szánt útmutatások és az ügyleti kikötések is csak úgy érvényesülhetnek, ha a közönség és a bíróságok azokat megismerhetik.

Nyilvánvaló, hogy gyakorlati szempontból legcélszerűbb az Üzlet-szabályzat egész anyagát rendelet alakjában megjelentetni és egész terjedelmében a Budapesti Közlönyben közzétenni.

Ami az Üzletszabályzat tervezetében foglaltakat illeti, arra nézve az igazságügyminisztérium több érdemi észrevételt tett. Így még mindig sok olyan részt talált, ami véleménye szerint nem az Üzletszabályzatba, hanem a kezelési utasításba való. A hatóságok, hivatalok, községek stb. címére szóló küldemények kézbesítésére vonatkozólag pedig megjegyezte, hogy a küldemények átvételénél az illető hatóságokra, hivatalokra fennálló mindenkori jogszabályok irányadók és azok részletes szabályozása nem a Postaüzleti Szabályzat feladata. Ezen az alapon az Üzletszabályzatot ismét átdolgoztuk és több, a kezelési utasításba átvihető részt kihagytunk (különösen a kézbesítő szolgálati részből).

Az igazságügyminisztérium legfontosabb észrevétele azonban a posta kártérítési felelősségét érintő kérdések szabályozására vonatkozott, ami hosszú és nehéz vitákra adott alkalmat.

Az igazságügyminisztérium a fennálló jogszabályok alapján vizsgálat tárgyává tette, hogy a posta milyen terjedelemben korlátozhatja vagy zárhatja ki a maga kártérítési felelősségét. Az igazságügyminisztérium a jogtörténelmi előzmények figyelembevételével kimutatta, hogy a postajog nálunk sok száz év óta az állam fenntartott joga volt, amely fenntartott jog gyakorlása a regálé keretében érvényesült.

Az Árpádok idejében már a futárszolgálat királyi rendeletben volt szabályozva. Az első rendtartást II. Ferdinánd egy patenssel adta ki. III. Károly a postajog gyakorlását saját hatalmába vette és kijelentette, hogy a postáskodás és a postajog kizárólagos állami tartalékjog, amely mint ilyen, nagyobb királyi haszonvétel. Mindezek a posta regálé jellegét világosan bizonyítják.

A posta igazgatásának kormányzati hatáskörbe való tartozására szintén találunk törvényhozási intézkedéseket. Így II. Lipót 1790. évi decretumának 22. cikkelye, amely a posta igazgatásáról rendelkezik, azt mondja, hogy: „A Szent Felség biztosítani méltóztatott a karokat és rendeket, hogy Magyarország és kapcsolt részei határain belül létező postákat a magyar helytartótanács igazgatása alól, jövedelmeiket pedig a magyar kamarától elvonatni sohasem engedi meg.“ A helytartótanács annakidején a postai igazgatási hatáskört gyakorolta és kiadott rendeleteiben a kártérítés kérdésének szabályozását is megtaláljuk. A helytartótanácsi jogkör az 1848. évi III. t.-c. 6. §-val a m. kir. minisztériumra szállott át. Szabadságharcunk leveretése után az 1850. évi december 26-án kelt császári nyílt parancsal Magyarországra kiterjesztett 1837. évi osztrák postatörvény lépett életbe, amely lényegében régi magyar jogunk regálé álláspontját tartotta fenn. Az osztrák postatörvény rendelkezéseit nem érintette az 1867. évi XVI. t.-c. sem, amely XVIII. cikkében akként rendelkezett, hogy a posta és táviróügyeket a két állam területén külön, de egyforma elvek szerint kell rendezni és igazgatni, hogy az állami posta s távirda intézet részére fennartott jogok, az ezen

intézeteknek a közönség részéről való használatának módja, a postai küldeményekért való jótállás, a díjszabásokra, kezelésre és számvitelre jelenleg fennálló határozmányok és szabályok csak a két törvényhozás, illetőleg a két kormány közös egyetértése útján és mindkét területre nézve egyenlő módon változtathatók meg. E törvény világosan kimondja régi magyar jogunknak azt az álláspontját, hogy a postajog fenn tartott jog és ugyanígy fenntartja és törvényesíti a két kormány további rendelkezéséig az eddig fennállott jótállási, tehát kártérítési szabályokat is.

A postajog szempontjából igen fontos rendelkezést tartalmaz az 1875. évi XXXVII. t.-c. (kereskedelmi törvény) 421. §-nak az a szabálya, hogy a kereskedelmi jognak a fuvarozási ügyletekre vonatkozó határozatai a postára csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben ezek az e részben fennálló külön rendeletekkel nem ellenkeznek. E szerint tehát a postajog tekintetében érvényben maradtak a fentebb ismertetett jogszabályok, amelyek később még egy törvényi jogszabállyal egészültek ki, nevezetesen az 1908. évi XII. t.-c. XVIII. cikkével, amely szerint az Ausztriával kötött szerződésünk most idézett cikke alapján a postát, távirdát és távbeszélőt a két állam mindegyike önállóan szabályozza és igazgatja.

A kereskedelmi törvény idézett rendelkezését olyannak kell tekinteni, mint törvényhozási elismerését annak, hogy a posta fuvarozási joga olyan része magánjogunknak, illetőleg a kereskedelmi jognak, amelynek szabályozása a fennálló gyakorlat értelmében a rendeleti jogszabályalkotás útjára tartozik. A kereskedelemügyi miniszter tehát a posta kártérítési felelősségét rendeleti úton szabályozhatja.

Az igazságügyminisztérium a kereskedelemügyi miniszternek a kártérítésre vonatkozó jogszabályait két szempontból vizsgálta.

Igy a tövényszerűség szempontjából, ami azt jelenti, hogy a felelősség kérdésének szabályozása ne menjen túl azon a kereten, amelyen belül ennek a kérdésnek szabályozása a rendeleti jogszabályalkotás útjára tartozik; a második szempont a jogszerűség szempontja, amely azt kívánja, hogy a posta felelősségének szabályozása a magánjog, illetőleg a kereskedelmi jog alapelveivel ne ellenkezzenek.

E két szempont figyelembevételével az igazságügyminisztérium a tervezetnek a kártérítésre vonatkozó több pontját kifogásolta.

Igy nem értett egyet az Üzletszabályzatnak azzal a rendelkezésével, amely kimondja, hogy a postai kezelés közben keletkezett károkért a felekkel szemben a postai alkalmazottak nem felelősek, hanem csak a m. kir. posta. Az igazságügyminisztérium szerint a postai alkalmazottak felelőtlenségének megállapítása nem lehet tárgya a Postaüzleti Szabályzatnak. A kereskedelemügyi miniszter jogköre csupán a postaintézet kártérítési felelősségének szabályozására terjed ki, de nem a postai alkalmazott felelőtlenségének kimondására. A kereskedelemügyi miniszter tehát a postaintézet kártérítési felelősségének szabályozásával kapcsolatban nem zárhatja ki és nem csökkentheti a postai alkalmazottaknak az általános magánjogi szabályok értelmében esetleg fennálló kártérítési felelősségét. Tekintettel az igazságügyminisztérium állásfoglalására, a postai alkalmazottak felelőtlenségére vonatkozó részt az új Üzletszabályzatba nem vettük fel.

Aggályosnak találta az igazságügyminisztérium az Üzletszabályzatnak azt az intézkedését, hogy a repülőjáratokkal továbbított szállítványokért a posta csak annyiban ad kártérítést, amennyiben ezt külön szerződések biztosítják. Véleménye szerint, ha a postaintézet a szállítására átvett küldeményeket repülőjáratokon fuvarozza is, a kártérítési jog szabályozását nem engedheti át külön szerződéseknek. A légi közlekedésről szóló 10272/1922. M. E. sz. rendelet 15. §.-a szerint az ország területén a külföldi légi járművekkel végzett postai szállítást a kereskedelemügyi miniszter rendelettel szabályozhatja, illetőleg ezek tekintetében megállapodásokat létesíthet; a postai szállítást végző légi jármű pedig ilyen működésében a postai szabályoknak van alávetve. Az Üzletszabályzat általános rendelkezései tehát, — vagyis a kártérítési rendelkezések is, — a légi járművel való fuvarozás esetére is kiterjednek. Az igazságügyminisztérium álláspontjának megfelelően az új Üzletszabályzatba olyan rendelkezést, amely a repülőjáratokkal szállított postai küldeményeknél a külön szerződések szerinti kártérítési felelősséget állapítaná meg, nem vettük fel, annál kevésbbé, mert az Egyetemes Postaszerződés a felelősség kérdésében a légi és az egyéb úton szállított küldemények között nem tesz különbséget.

Kifogásolta végül az igazságügyminisztérium azt is, hogy a posta az utalványon befizetett összegért három évig felelős, ha az összeget egyáltalán nem fizette ki, és egy évig, ha az utalvány összegét — bár szabálytalanul, de — kifizette. Az igazságügyminisztérium felfogása szerint a hároméves határidő ellenkezik azzal az általános magánjogi jogszabállyal, hogy senki más kárára jogtalanul nem gazdagodhatik, tehát a posta felelősségének a magánjogi elévülési időn belül (32 év) fenn kellene állania. ha a befizetett összeget átvette, de rendeltetés-szerűen nem fizette ki.

A téves kifizetésekre megállapított egyéves határidőt pedig aggályosnak tartotta azért, mert ha a postát mulasztás terheli abban, hogy az utalvány összegét nem a jogosítottnak fizette ki, a posta felelősségét — szerinte — ilyen rövid időre korlátozni nem lehet.

Az igazságügyminisztérium állásfoglalásával szemben mi a három, illetőleg az egy évi határidő változatlan fenntartása mellett foglaltunk állást. Kimutattuk mindenek előtt azt, hogy a kártérítési határidő megállapítása jelenleg kedvezőbb, mint a múltban volt. Az 1838-ban kiadott levél- és kocsipostai rendtartás a kártérítési felszólalás határidejét általában három hónapban szabta meg. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter az osztrák kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve 1872. évi október hó 20-án 7972/2418 sz. alatt kiadott rendeletével ezt a határidőt hat hónapra emelte fel. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter a később kiadott Postai Tarifák és Postaüzleti Szabályzatban e határidőt egy évre emelte fel azzal, hogy a posta az utalvány összegét a feladónak három év alatt kifizeti, ha az eredeti számadásokból és számadási okiratokból megállapítható, hogy az utalvány összege a kincstár pénztárába csakugyan befolyt, de onnan nem fizették ki. A határidőnek három évben való meghatározására a kereskedelemügyi minisztert az a körülmény kényszerítette, hogy tömeges postautalvány-forgalom mellett az utalványoknak és számadásaiknak megőrzése három évnél tovább nem terjedhet. Ezenkívül rámutattunk arra, hogy a magánjogi

elévülési határidőnél rövidebb határidővel más jogszabályokban is találkozunk. Pl. a Vasúti Üzletszabályzat kimondja, hogy a feladó igénynek érvényesítése a vasút által beszedett utánvétel kifizetésére három év leteltével elévül. Az adók befizetésére vonatkozó törvény viszont akként rendelkezik, hogy a befizetett adótöbblet visszafizetésére vonatkozó igény elévül a befizetést követő öt év elteltével. Mindezek tehát a mellett szólnak, hogy a postautalványoknál a hároméves elévülési határidő megszabása nem méltánytalan s nem egyedülálló.

Az utalványok összegének téves kifizetését illetőleg a nemzetközi egyezményre hivatkoztunk. Az 1930. évi XXXVIII. t.-c.-kel törvénybe iktatott londoni postaszereződés függvényét képező Utalványegyezmény 22. cikkének 2. pontja szerint: „Valamely postautalványnak arra nem jogosított egyén részére történt kifizetése miatt csak az összeg feladását követő naptól számított egy évi határidőn belül lehet felszólalni.“ Az utalványegyezményt aláíró összes országokat kötelező e szabálynak csupán a belföldi forgalomban való megváltoztatása tehát már az egyöntetűség szempontjából sem kívánatos.

Az igazságügyminisztérium tárgyilagos és jogszerűség szempontjából is helytálló érveinket elfogadta és ezen az alapon az utalványösszegekre megállapított három, illetőleg egy évi kártérítési határidőt az új Postaüzleti Szabályzat változatlanul fenntartja.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az igazságügyminisztérium ezek után is fenntartotta azt az álláspontját, hogy abban az esetben, ha a posta az utalvánnyal befizetett összeget nem fizette ki, és ez a körülmény kivételesen három év után is megállapítható azért, mert az okiratokat valamely ok miatt nem selejtezték, — a jogtalan gazdagodást elkerülendő, — a jogos felszólalónak az összeget három év elteltével is köteles kifizetni.

Az igazságügyminisztériummal folytatott tárgyalás befejezése után, a Postaüzleti Szabályzat új szövege kiadásra készen állt. A megjelenetést azonban az ugyancsak új kiadásra kerülő Postakezelési Utasítás elkészültéig el kellett halasztani. Ezt az a körülmény tette szükségessé, hogy az új Postaüzleti Szabályzatból — amint fentebb említettem — a kezelésre vonatkozó részek kimaradtak. Ha tehát az új Postaüzleti Szabályzatot a régi Üzletszabályzat hatályon kívül helyezésével léptettük volna életbe, azokat a kezelési szabályokat, amelyeket a régi Üzletszabályzat tárgyalt, de a Postakezelési Utasítás nem sorolt fel, nem lehetett volna érvényben levőknek tekinteni. Ezt elkerülendő tehát akként kellett volna az életbeléptetést elrendelni, hogy egyidejűleg a régi Postaüzleti Szabályzatból kimaradt és a Postakezelési Utasításban sem tárgyalt kezelési szabályokat érvényben kellett volna tartani. Ez részben azért nem volt célszerű, mert az anyag ilyen szétválasztása nehéz lett volna, másrészt a kezelést tette volna bizonytalanná. Éppen ezért a vezetőség úgy határozott, hogy az új Postaüzleti Szabályzat csak az új Postakezelési Utasítással egyidejűleg jelenhetik meg.

Az új Postakezelési Utasítás feldolgozásának munkálatai a folyó év elején annyira előrehaladtak, hogy a Postaüzleti Szabályzat kinyomatásának már nem volt akadálya. Mielőtt azonban a kéziratot nyomdába adtuk volna, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvművelő Bizottságát kértük fel a kéziratnak magyarosság és a nyelvhasználat

tisztasága szempontjából való felülvizsgálására. Az Akadémia közölte észrevételeit és megjegyezte, hogy az új Postaüzleti Szabályzat szövege jobb, mint amilyen a szabályzatoké általában lenni szokott.

Az Akadémia észrevételei közül mint érdekességet megemlítem azt, hogy az Akadémia a postai szolgálatban megszokottá vált „okmány” szó helyett az „okirat” elnevezést javasolta. A javaslatot a posta vezetősége elfogadta és így az új Postaüzleti Szabályzatban pl. postai okiratok, megbízási okiratok stb. kifejezések szerepelnek.

Az Akadémia által ajánlott javítások keresztülvezetése után a Vezérigazgatóság által felülvizsgált tervezet a Miniszter Úr Öccelleneciája elé került, aki a Postaüzleti Szabályzat új kiadásához az 1933. évi május hó 2-án kelt 81812/1933. X. 4. számú rendeletével hozzájárult.

Az Üzletszabályzat ennek alapján — teljes szövegében — a Budapesti Közlöny 1933. évi május hó 31-iki számában megjelent. Ennél fogva a jövőben a Postaüzleti Szabályzaton csak olyan változtatások történhetnek, amelyek a Budapesti Közlönyben is megjelennek.

A Budapesti Közlönyben való közzétételnél alkalmazott nyomdai szedést a Postaüzleti Szabályzatnak könyvalakban való előállításánál is felhasználtuk s ezzel megtakarítottuk az újabb nyomdai szedés költségét. Ez az intézkedés tette lehetővé azt, hogy a személyzet az új Postaüzleti Szabályzatot bekötve, egész csekély áron, 1 pengőért kapja.

Az új Postaüzleti Szabályzat közrebocsátásával kapcsolatban, tájékoztatásul a fontosabb változásokat a következőkben ismertetjük:

Amint már fentebb említettük, a Postaüzleti Szabályzathból a díj-szabási és a kezelési utasítási részek, valamint az összes függelékek kimaradtak. Teljesen elhagytuk az egyes postai szervek ügykörének, a hivatalos óráknak, az ügyvédi képviselőknek, a fémpénzek elfogadásának, a hamis- és használhatatlanná vált pénzek kezelésének, az értéklevek, értékdobozok és postautalványok díjazásának, a kézbesítéskor esedékes díjak és egyéb összegek beszedésének, a szabályellenes postai megbízások elintézésének, a házhoz kézbesítés idejének, az ismételt kézbesítésnek, a vám eljárás alá eső küldemények kezelésének tárgyalását. Mellőztük a tévesen kirótt vámtartozások helyesbítésének, a pályaudvarra címzett küldemények kézbesítésének, az állami alkalmazottak illetmény- és nyugdíj utalványai kézbesítésének, a cím nélküli, a sérült küldemények kezelésének, az elveszett vagy megrongált postautalványok pótlásának, a postaküldemények végrehajtás alól való mentességének, a levéltitok védelmének és a hivatali titoktartásnak tárgyalását. Ezen felül az egyes fejezetekből — különösen a kézbesítésre vonatkozókból — kihagytuk mindazt, ami nem az Üzletszabályzatba való. Természetesen a kiválogatást mereven keresztülvinni nem lehetett, mert voltak részek, amelyeket bizonyos nézőszögből az üzletszabályzatba, más szempontból azonban a kezelési utasításba vagy a díj-szabásba tartozónak kellett tekinteni. Ilyen egyes átmeneti részekkel tehát az új Postaüzleti Szabályzatban is találkozunk.

A régi Üzletszabályzathból az újba átkerült anyagot a régihez hasonlóan hét részbe csoportosítottuk:

I. Rész. Általános határozmányok.

II. Rész. A postaküldemények feladása és továbbítása.

III. Rész. Kézbesítés.

IV. Rész. A postai küldemények utánküldése és kézbesíthetlensége.

V. Rész. Különleges eljárások.

VI. Rész. Tudakozódás. Kártérítési teletlenség.

VII. Rész. Egyes különleges szolgálatok.

E részeken belül az egyes fejezeteket az új Üzletszabályzat — a régítől eltérően — más csoportosításban említi. Pl.: Az utalványösszegek jóváírás útján való kiegyenlítése az általános részből a kézbesítési részbe, a hirlapszállítási díjak hitelezése a felvételi szolgálati részből az általános határozmányok közé, a külföldi hirlapokra való előfizetés a felvételi szolgálati részből az egyes különleges szolgálatok csoportjába került.

Az egyes részeken belül úgyszólván az összes fejezeteket újra szövegeztük és ennek során az elv az volt, hogy ismétlés és negatívumok felsorolása nélkül, tényleg csak rendelkező szabályt tartalmazzanak. Ahol lehetett, a fejezeteket összevontuk. Így pl. a közvetett kézbesítést szabályozó hat fejezetet, továbbá az adatszolgáltatást és a küldemények lefoglalását szabályozó három fejezetet egy-egy fejezetté foglaltuk össze. E mellett azonban arra is törekedtünk, hogy hosszú fejezetek, amelyek az áttekinthetőséget zavarják, lehetőleg ne forduljanak elő. E célból az egyes fejezeteket megosztottuk. Így pl. a küldemények burkolására, csomagolására és lezárására vonatkozó régi fejezetből csak az általános rendelkezés maradt meg, az egyes küldeményfajokra vonatkozó részt pedig a megfelelő küldeményfajoknál vettük fel. A nyomtatványok fejezetéből a tankönyveket, a vakok részére készült dombornyomású küldeményeket, továbbá a címetlen nyomtatványokat kivettük és új fejezetbe foglaltuk. A megbízási szolgálatot egy általános fejezetben, az okiratokon alapuló és a megbízási lappal teljesített megbízási szolgálatot pedig külön-külön fejezetben szabályoztuk. A kézbesíthetetlen küldemények visszajelentéséről külön fejezet intézkedik. A szavatossági és kártérítési tudnivalókat a könnyebb áttekinthetőség érdekében hat fejezetbe foglaltuk.

Az új Postaüzleti Szabályzat a régivel szemben újítást aránylag keveset tartalmaz. Mindenekelőtt rámutatok a vezetőségnek arra az álláspontjára, hogy a szabályt csak akkor kell megváltoztatni, ha erre alapos ok van. Nem vonható kétségbe ugyanis az, hogy egy régi, de jól ismert szabály, még ha bizonyos szempontból kifogásolható is, gyakran többet ér egy új és elméletileg tökéletesebbnek látszó olyan szabálynál, amelynek értékét majd csak a gyakorlat fogja megmutatni. A postai szolgálat zavartalan és eredményes ellátásának biztosítása érdekében tehát, a szabályok változtatásától lehetőleg tartózkodnunk kell. Magától értetődik, hogy mégis előfordulnak változtatások, de ezeket részben maga az élet, részben a gyakorlati szükség követeli.

Természetesen az új Postaüzleti Szabályzat szempontjából nem számítanak újításnak a Posta Rendeletek Tárában időközben már megjelent változások, mint például a kamatilletéklervási ívek lebélyegzésére, az Országos Társadalombiztosító Intézet nyomtatványainak árusítására és jelentőlapjainak közvetítésére, a meghaltak adása tárgyában beállott változásokra, a fiókbérlőkről nyújtott adatszolgáltatásra vonatkozó rendelkezések stb.

Lényeges újítás, illetőleg változás az új Postaüzleti Szabályzatban pl.:

Ha a címzett a levélbélyegekkel ellátott szállítólevelet (szállítójegyzéket, kézbesítési vevényt) vagy postautalványt elvesztette, illetőleg a szállítólevélről (szállítójegyzékről, kézbesítési vevényről) vagy postautalványról a bélyegeket leválasztotta (kivágta) s visszaadásukat megtagadja, nem a bélyegek névértékét (külföldről érkezetteknel a magyar posta díjszabás szerint a feladási országba küldött ugyanilyen küldeményért járó díjat), hanem annak csak 10%-át köteles megtéríteni. Az e címen fizetendő legkisebb díj a távolsági levelezőlap díja, a legnagyobb az ajánlási díj négyszerese.

A nem könyvelt expressz küldeményeken a feladó nevének felüntetését az új Üzletszabályzat nem írja elő.

Az áruminták súlyának felső határát az eddigi 500 grammal szemben belföldi forgalomban általában 1 kg-ra emeltük. Az a korlátozás tehát, hogy árumintákat 1000 g súlyig csak kincstári hivataloknál és egyszerre legalább 100 darabos mennyiségben kellett feladni, megszűnt.

Ha a feladó több megbízási jegyzéket ugyanabban a borítékban ad postára, a rendeltetési hivatal, mint szabályellenest ezután nem küldi vissza, hanem a megbízást foganatosítja és a hiányzó (egyszeres) bérmentesítési díjat utólag felszámítja.

Az okiratokon alapuló megbízást, amelyet eddig csak a címzettnek lehetett kézbesíteni, jövőben a belföldi ajánlott küldeményért adható kártérítési összeg határáig, a címzettel egy háztartásban élő felnőtt családtagnak, rokonnak stb. is kézbesíteni lehet.

A meghatalmazott részére kiadott igazolvánnyal üzött visszaélésből vagy az igazolvány illetéktelen használatából, illetőleg az igazolvány elveszéséből vagy általában vissza nem szolgáltatásából eredő következményekért eddig a posta még akkor sem volt felelős, ha a fél a jogosultság megszűnését vagy az igazolvány elvesztését a postával közölte. Az új Postaüzleti Szabályzat szerint, ha a bejelentés írásban történt, a posta felelőssége fennáll.

A postahivatalban talált tárgyakat az eddigi egy év helyett hat hónapig kell őrizni.

Meg kell jegyezni azt, hogy az új Postaüzleti Szabályzat rövidítése nem az eddig használt „P. Ü. Sz.“, hanem „A. 1. Szab.“ lesz. A posta által kiadott különböző tárgyú szolgálati szabályzatokat ugyanis a jövőben szakcsoportonként változó betűvel és a szakcsoportokon belül az egyes köteteket arabs számmal jelöljük. A postai szakcsoport könyvei „A” betűvel vannak jelölve és ezen belül az Üzletszabályzat 1. sorszámot kapott. Ha tehát az új Postaüzleti Szabályzathoz idézünk, ezt a következő módon jelöljük: „A. 1. Szab. 25. §. 3. p.“, ami a Postaüzleti Szabályzat 25. §-nak 3. pontját jelenti.

Meg kell említenem végül azt, hogy az új Postaüzleti Szabályzat még nem lépett életbe, így tehát az abban foglaltak még nem érvényesek. Az életbeléptetés a legközelebb megjelenő Postakezelési Utasítással és a háború óta kibocsátásra nem került Levélpostai Díjszabással egyidejűleg — előreláthatólag 1934. január 1-én — történik meg.

A szegedi országos tanyakongresszus és a tanyavilág postája.

Irta: Dr. NAGY LAJOS m. kir. postatitkár.

Congrès national des Hameaux à Szeged et le service postal des hameaux hongrois.

Par le dr. Louis Nagy, secrétaire des postes r. h.

Sur le territoire de plaine de la Hongrie entre le Danube et la Tisza (Theiss) et d'au-delà de la Tisza, on construisit, après le régime Turc, des hameaux éparpillés sur l'emplacement des villages dévastés, hameaux propres à être habités l'hiver et l'été. L'ensemble des territoires des hameaux est de 38.982 km². La poste ne peut entretenir un service de distribution systématique pour les hameaux épars, de sorte que le soin de retirer partie des envois incombe soit aux habitants de hameaux eux-mêmes, soit aux villes-mères des hameaux. C'est ce dernier mode dont le développement est recherché par le Congrès des hameaux et par l'Administration postale.

A Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara rendezésében ez évi május hó 27-én Szegeden országos tanyakongresszus ült össze, melyen a Kereskedelemügyi Miniszter Ur Önagyméltósága és kíséretében a postavezérigazgatóság kiküldötte is részt vett.

A tanyai lakosság általános helyzetével foglalkozó népes kongresszus a postai ellátás kérdését sarkalatos tételvé tette s annak olyan nagy fontosságot tulajdonított, hogy azt külön cím alatt tárgysorozatának élére tűzte. A tanyák postai ellátásának hiányosságait dr. Gesztelyi Nagy László kormányfőtanácsos, kamarai igazgató adta elő, ki értékes ismertetésében kifejezésre juttatta azokat az elgondolásokat, amelyekkel a kongresszus szerint a tanyai lakosság posta és távbeszélő kívánságait ki lehetne elégíteni. Ezek az elgondolások a tanyavilágban áthaladó vasútvonalak mentén postaügynökségek felállítására, levélszekrények kifüggesztésére, a postaküldeményeknek kedvezőbb kézbesítésére és olcsó távbeszélő berendezések létesítésére irányulnak.

Idők jele, hogy az egymástól nagy távolságra lakó tanyaiak is megkívánják leveleiknek házhoz vitelét, kényelmes feladását, orvosnak, állatorvosnak távbeszélőn való elérését és ezért minden más igényük előtt postát és telefont követelnek.

A fejlődése révén homloktérbe került magyar tanyavilág kétség-telenül tényezővé vált, mely az elkövetkezendő időkben úgy az állammal, mint az önkormányzati közületekkel szemben fokozódó súlylyal és igényekkel lép fel. A tanyavilág elmaradottsága s abban a postai szolgálat bizonytalansága, valamint a helyzetjavítás szükségének felismerése azonban a posta előtt nem újkeletű, mert ezekkel a kérdésekkel már régebb idő óta foglalkozik.

A Duna—Tiszaközi, valamint a Tiszántúli lapályos terület városai és községei körül szétszórtan épített házak, lakók, földek és gazdasági berendezkedések összességét nevezik tanyavilágnak. Területe 38.982 négyzetkilométer, vagyis csonkaországunk egyharmadánál nagyobb. Ezen a területen a XVI-ik század közepéig sok kis falu alakult, amelyek magukban hordták az erőteljes fejlődés minden lehetőségét. A törökök betörése és a másfélszáz évnél tovább tartó idegen uralom azonban e falvacskákat elpusztította, megmaradt lakosaikat pedig szét-

szórta vagy védettebb helyekre — városokba vagy nagyobb falvakba — kényszerítette. A felszabadulás és a közbiztonsági viszonyok javulása után a városokba és nagyobb falvakba vonult lakosság — gazdasági okok folytán — ismét kezdett kiszivárogni a földekre, hol szétszórtan vagy néhol egymáshoz zártabban építkezni kezdtek. Tervszerű építkezésük nem volt, de erről tulajdonaik sajátossága miatt nem is lehetett szó. Tulajdonképpen ettől az időtől válik szokássá a tanya elnevezés, mely teljes értelmében állandó tartózkodásra alkalmas lakóházat, gazdasági épületet és a hozzájuk tartozó legelők és szántóföldek összességét jelenti. Sajnálatos, hogy az ősi magyaros „szállás“ elnevezést felváltotta a szláv eredetű „tanya“ szó, már csak azért is, mivel a tanyavilág kialakulásában sokkal több az ősmagyar jellegzetesség (nemzetségek birtoklása, alkotmányjogi szerkezet), mint idegen befolyás.

Hatalmas lökést adott a tanyákra való kiköltözködési folyamatnak a világháború szerencsétlen kimenetele, az elszakított országrészek menekültjeinek a városokba özönlése, a munkabéreknek emelkedése és az élet megdrágulása. A pusztákkal, tanyaföldekkel bíró lakosság kis jövedelméből nem bírta a városi tartózkodás köz- és magánterheit viselni, kénytelen volt tehát tömegesen kiköltözni és földjének belterjesebb gazdálkodásához fogni. Ma már nem egy alföldi város lakosságának 40—50 százaléka él a tanyákon. Ez a sokaság télen-nyáron kint tartózkodva megteremtette a tanvai kérdést és megalkotta a tanyavilágot, melynek folyton növekvő lakói adózásuk ellenében egyesült erővel kérnek és követelnek a maguk részére anyavárosaiktól kulturális berendezéseket. Külön név alatt már népes tanyasűrűsödéseket találunk a Duna—Tiszaközén és szépen fejlődött „bokros“ (tömör településű) tanyákat a Nyírségen, amelyekben iskolák, gazdakörök, szövetkezetek vannak, tehát kisebb keretek között faluszerűséget élnek. Ezeket a lakott részeket a közigazgatási szálak még oda-kötözik anyavárosaikhoz, de nincs messze az idő, amikor a kötelékek elszakadnak s miként a multban történt, ismét apró falvacskákká alakulnak.¹⁾

Legnagyobb tanyás városaink és községeink területi és népességi megoszlását a következő oldalon levő táblázat tünteti fel:

A városok és községek e roppant nagy területét a lakosság kiszolgálása céljából a postának — miként a közigazgatásnak is — bel- és külterületre kell osztania.

A postatörvényen (postapátenszen), valamint az 1875. évi XXXVII. tc. 421. §-ának alapján összeállított és legutóbb 1933-ban kiadott Posta Üzleti Szabályzat állapítja meg a m. kir. posta és az azt igénybe vevők között fennálló jogviszonyt a postaküldemények felvételére, szállítására és kézbesítésére nézve. Ugyancsak az említett Posta Üzleti Szabályzat vonatkozó szakaszai határozzák meg a rendszeres postai kézbesítésbe bevonható városi és községi belterületeket és a posta

¹⁾ A magyar tanyavilág kialakulásának összefoglaló leírását lásd: dr. Gesztelyi Nagy László „A magyar tanyarendszer kialakulása“ és a „Magyar Tanya“ című műveiben.

Folyószám	A város vagy község					
	neve	területe	össz- lakossága	össztlakosságából		területén né- vel bíró sűrű- sőségek száma
				belterületre esik	külterületre	
1	Debrecen	166 284	117,275	66.834	50.441	30
2	Kecskemét	163.237	79.467	34 788	44.679	40
3	Szeged	141.874	135.071	89.621	45.450	16
4	Hódmezővásárhely	132 258	60.342	36 783	23.559	6
5	Kiskunhalas	112 195	28.829	13.728	15.101	18
6	Mezőtúr	71.281	27.647	17.276	10.371	7
7	Szentés	68.696	32.861	21.540	11.321	28
8	Karcag	67,223	24.248	18 473	5.775	4
9	Nagykörös	66.811	28.591	17,383	11.208	8
10	Kiskunfélegyháza	66.421	38.206	20.274	17-935	10
11	Polgár	62.286	13.339	8.443	4 896	26
12	Békés	60.902	28.907	19.996	8,911	25
13	Törökszentmiklós	57.452	28.503	18.013	10.490	21
14	Hajdúböszörmény	56.778	28.914	23.745	5.169	10
15	Békéscsaba	51.406	49.374	37.647	11.727	18

által nem kézbesítendő külterületeket. A tanyaterületek a külterületek keretébe tartoznak.

A belterületeken összefüggő tömegben lakók sokféle követelését a posta ki tudja elégíteni, a külterületeken — főként pedig a tanyákon — szétszórtan lakókét azonban már nem. A tanyaházakhoz nem vezetnek kellő utak, s azok gyalogosan vagy lóháton rendszerint csak dülökön, átjárásokon vagy csapásokon közelíthetők meg. A köztük való járás az esős és a téli időben sokéves helyi ismeretet kíván, a postának személyzete tehát erre nem használható fel, külön egyének felfogadásának költségeit pedig a posta viselni nem is bírná. Elvitathatatlan, hogy a posta a 20 fillérrel bérmentesített levelet vagy a 2 fillérrel bérmentesített nyomtatványt a viteldij ellenében saját közegeivel 20—40—60 — oda-vissza 40—80—120 — kilométerre fekvő tanyára nem kézbesítheti, ennél fogva az oda szóló küldemények elviteléről — más berendezés hiányában — maguknak a külterületen lakó címzetteknek kell gondoskodniok. Ez kétségtelenül igen hátrányos a tanyai lakosságra nézve, ezen változtatni azonban a postának nem áll módjában. Akkor tehát, amikor a posta a kiszolgálás tekintetében a belterületet elválasztja a külterülettől, ezzel nem az elzárkózást juttatja kifejezésre, hanem azt a helyzetet, hogy a posta a teljesítés legfelső határán van. Következésképpen érthető, hogy a külterületekre szóló küldemények viteldija ellenében vállalt kötelezettség a küldemények felvételén és

elszállításán túl a postát már nem terhelheti. A posta külön közszolgáltatás, mely azonban a viteldíj és nem a közadók alapján teljesíti szolgáltatását. A posta a városban és a tanyán is ugyan egyformán tiszteletti meg szolgálatait, de csak berendezéseinek határára belül állhat a közönség rendelkezésére. Ameddig karja elér, kötelezettségének mindenben eleget is tesz, azontúl azonban már más közületnek kell sorompóba állania.

A tanyai lakosság a városi lakossággal szemben nemcsak postai szempontból van hátrányban, hanem éppen szétszórtságánál fogva le kell mondania oly kényelemről (utakról, világításokról és a többiről) is, amelyeket a városi lakosság állandóan és zavartalanul élvez. A tanyai lakosság adózása elsősorban anyavárosának vagy községének javát szolgálja, kulturális szükségleteinek kielégítését tehát szintén elsősorban attól várhatja.

A tanyavilágban 251 olyan város és község van, melyeknek külterületük nagykiterjedésű. Ezek a városok és községek mindannyian alkalmaznak külterületi gyalogos- vagy lovas-kézbesítőket, kik a közigazgatásból eredő iratokat kézbesítik a tanyákon s akiknek a postaküldemények kézbesítésére tehát módjuk van.

A városok és községek külterületi kézbesítői a hivatalos iratokkal gyakran mennek a tanyákra, a leveleket és postai értesítőket azonban nem viszik magukkal, ahol pedig azokat mégis átveszik a postahivataloktól, csak alkalmilag kézbesítik, leggyakrabban a piaci napokon bejövő tanyaiak között osztják szét a városban. Bizonyos, hogy a városok külterületi kézbesítői nem kézbesíthetik a postaküldeményeket azzal a gyorsasággal, mint azt a posta közegei a belterületeken végzik, de a közületek a külterületi lakosság érdekében mégis úgy irányíthatnák kézbesítőiket, hogy azoknak az egyes tanyakörzeteket a postaküldeményekkel hetenként legalább kétszer rendszeresen érinteniök kelljen és gondoskodhatnának arról is, hogy kézbesítésüknek ne legyen szívesség jellege. A tanyás központok — városok és községek — tehát azok a közületek, melyeknek berendezésüknél fogva módjukban áll a tanyai lakosságnak szóló levelek és postai értesítők kézbesítése s amelyeknek éppen ezért feladatukká is válik annak ellátása.

Ezek szerint tehát a posta a városokat és községeket a tanyai lakosság postai kiszolgálása tekintetében már a múltban is magukra hagyhatta volna. Ennek dacára, éppen a helyzet alapos ismeretéből eredően, ezt még sem tette meg, hanem ott, ahol a tanyai lakosság bizonyos fokú sűrűsödésben él és megfelelő postaforgalom várható, a lehetőség szerint postahivatalokat, postaügynökségeket és a tanyai iskoláknál — a tanítók bevonásával — postakézbesítő- és gyűjtőállomásokat állított fel azért, hogy általuk a tanyai lakosság postaküldeményeinek feladását kényelmessé tegye és az oda szóló küldemények egy részének kézbesítésével a városok és községek külkézbesítési munkáját könnyítse. Ilyen célkitűzés mellett létesített a posta a különböző tanyakörzetekben eddig 22 postahivatalt, 63 postaügynökséget, 116 postakézbesítő- és gyűjtőállomást és bízott meg 6 tanyai vasúti állomást levélpostai küldemények felvételével.

A 251 nagy tanyaterülettel bíró város és község mindenikének belterületén legalább egy postahivatal működik, ezek közül 13 tanyás

központ külterületén — a városokkal történt együttműködés következtében — a tanyai postakézbesítés jó, 84 helyen panasz nélküli, 45 helyen — a városok és községek közönyössége miatt — kifogásolható, 109 helyen azonban kézbesítés nincs a külterületen, s a tanyaiaknak maguknak kell postaküldeményeikért a városi postahivatalokba bemenniük.

A közületek megterhelése szempontjából talán nem érdektelen rámutatni az ország legnagyobb, 166.284 kat. hold kiterjedésű városának — Debrecennek — külterületi postai ellátására. A körülbelül 160.000 kat. holdnyi közigazgatási külterületen — tanyaterületen, erdőségen — a m. kir. posta 9 postahivatalt, 5 postaügynökséget és 26 tanyai iskolánál postakézbesítő- és gyűjtőállomást létesített. A postahivatalok és ügynökségek azonban csak kis körzetben kézbesíthetnek, tehát tulajdonképpen inkább felvételi szolgálatot látnak el. A tanyai postakézbesítő- és gyűjtőállomásokhoz azonban 3 hét alatt körülbelül 2000 darab küldemény küldetett ki kézbesítés végett, míg ugyanezen idő alatt mindössze 130 darab küldeményt kellett a városnak saját külterületi lovaskézbesítőivel kézbesítenie, mint olyan küldeményeket, amelyeket a posta már sehogyan sem tudott a maga szervei útján a tanyai lakossághoz eljuttatni. A 130 darab küldeményből egy hétre 44 darab esett, mivel pedig a város 12 külterületi kézbesítőt tart, egy kézbesítőre ebből egy hét alatt még 4 postaküldemény sem jutott. Ez bizonyítja tehát, hogy a tanyai lakosság címére érkező küldemények kézbesítése a közületekre nem ró oly nagy terhet, amelyet a posta szervező cselekedete mellett el ne bírnának viselni.

A tanyavilág postai ellátásának kulcsa a rendszeres és megbízható kézbesítés, ez pedig az elmondottak szerint az érdekelt tanyásközpontoknak — városoknak és községeknek — a feladata. Hiába szaporítaná a posta például a kongresszus által óhajtott költséges postahivatalok és postaügynökségek számát, ha azok a posta által el nem hárítható akadályok miatt kézbesítő szolgálatot nem vagy csak igen kis körben tudhatnak. Levelét még feladhatja a tanyai lakos valahol, honnan tudja azonban, hogy levele érkezett, ha azt senki sem viszi ki hozzá vagy arról senki sem értesíti? Ez az a részletkérdés tehát, amelynek megoldására elsősorban törekszik a posta, bár törekvése a közületek részéről kevés helyen talált eddig megértésre. Sok helyen nem törődnek vele, máshol elzárkóznak előle, miáltal joggal kiváltják a tanyai lakosság panaszát és megakasztják a posta szervező munkáját.

Az elhanyagolt tanyavilág szempontjából szinte teljes megoldás volna, ha a tanyás városok és községek külterületi kézbesítőikkel nemcsak a közönséges leveleket, hanem az ajánlott leveleket, továbbá 20 P értékig a postautalványokat is pénzzel együtt hivatalból kézbesíttetnék a tanyákra és ugyanily küldeményeket be is hozatnának a tanyákról a postahivatalokba. A postának erre vonatkozóan kidolgozott szabályzata van.²⁾ Ahol a rendszeres és megbízható — tehát ellenőrzött — kézbesítést biztosítani lehet, a legforgalmasabb tanyasűrűsödésekben postai levélszekrények már kifüggeszthetők, mert azoknak kiürítésére

²⁾ Lásd a tanyai kézbesítők részére kiadott „Utasítás“-t.

és a bedobott leveleknek beszállítására a városi kézbesítők felhasználhatók. A népesebb tanyai iskolákban a tanítók bevonásával a kézbesítő- és gyűjtőállomások szaporítása szintén segítő eszköz. Ezeknek a szervezeteknek működése nemcsak kézbesítésre, feladásra szánt levelek összegyűjtésére, hanem még bélyegek árusítására is kiterjed. Ha tehát a rendszeres kézbesítő járatok az érdekelt városok vagy községek részéről biztosítva vannak és azok útjukban az iskolákat mindenkor kötelesek érinteni, akkor a kézbesítő postahivatalok az iskolák vonzókörébe tartozók leveleit a városi külterületi kézbesítők útján a tanítóknak kiküldik, kik azokat az iskolás gyermekek között szétosztják, a feladandó leveleket összegyűjtik és bélyegeket árusítanak. Ha pedig a tanítók a postával különösen törődnek, még azt is megtehetik, hogy kis helyi szervezéssel a városba menő tanyaiak útján — mint alkalmi küldöncök útján — akár mindennapon postát (levélcsomagot) cserélhetnek a városi postahivatalukkal. Sajnos, hogy ezek a tanyai postakézbesítő- és gyűjtőállomások csak az iskolai időben állanak rendelkezésre, de még így is célszerű a szaporításuk, mert 8—9 hónapon át nagy könnyebbségükre lehetnek a városi külterületi kézbesítőknél. Iskolai szünidőben pedig levélgyűjtő- és bélyegárusító-szolgálatuk valakinek gondozásában — közigazgatási kirendeltség vezetőjének, gazdaköri elnöknek, járlatlevélkezelőnek vagy más megbízható egyénnek a gondozásában — megmaradhat.

A tanyai postakérdés megoldásának ezek az első lépései s csak ezek után jöhet szóba új postahivataloknak felállítása, új postaügynökségeknek létesítése és végül — az útviszonyok javultával — a tanyai postahálózat teljes kiépítése.

Amíg a postai ellátás javításának kérdése ezek szerint sok esetben nem is az anyagi áldozaton, hanem a jóindulatú megértésen fordul meg, addig a tanyai lakosság által óhajtott távbeszélő berendezések már nagyrésztben lényeges pénzübeli kiadásokat okoznak. Anyagbeépítés, tehát beruházás szükséges, ez pedig jelentékeny kiadásba kerül. A tanyai távbeszélőállomások berendezését különösen a vonalak drága építési és fenntartási költségei hátráltatják. Ezeknek olcsóbbá tétele céljából a posta már különböző megoldásokkal foglalkozik. A megoldások főként egyszálas vonalépítésre irányulnak, amelyekre aránylag kevés kiadással több előfizetői állomás is felfűzhető lesz. Ebben a tekintetben tehát mód adódik arra, hogy olcsó tanyai távbeszélőállomások, majd a tanyaiak életmódjához alkalmazkodó távbeszélő-központok létesülhessenek.

Ezeknek a — kongresszus elgondolásain túlmenő, de a tanyai lakosság életviszonyainak legjobban megfelelő tervezeteknek megvalósításához azonban szükséges az érdekelt városok, községek, sőt még a tanyai tanítók megértő akarata is, velük tehát külön-külön kell tárgyalni. Ugyancsak szükséges ezeken kívül a Belügyminiszter Ur Önagyméltóságának támogatása is, kit erre a kereskedelemügyi minisztérium fel is kért. A felkérésre a Belügyminiszter Ur 1933. évi július hó 7-én kelt s valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság első tisztviselőjéhez intézett 79.217/933. V. számú körrendeletében már is intézkedett aziránt, hogy a tanyai postakézbesítés ügyét karolják fel.

A Kereskedelemügyi Miniszter Ur célkitűzése alapján a tanyai

posta és távbeszélő kérdés most már az első vonalba került, ez pedig azt jelenti, hogy irányítása mellett a posta újult erővel indítja meg a szervező munkát abban a reményben, hogy törekvése úgy az érdekeit városok és községek, mint a tanyai tanítóság, sőt a tanyai lakosság egyetértő akaratával is találkozni fog s így összefogással sikerül ezen a fájó kérdésen is segíteni.

A postaegyesület legújabb statisztikája.

Fordította: Dr. ALBRECHT GYULA m. kir. postatanácsos.

(A Deutsche Verkehrs-Zeitung 1933. évi 32. számából.)

La nouvelle statistique de l'Union Postale. Par le Conseiller supérieur de poste C. Koerber, Kassel. Traduction par le Dr. Jules Albrecht conseiller des postes.

L'auteur met en parallèle les données publiées dans la statistique générale du service postal pour l'année 1931.

Az Egyetemes Postaszerződés foganatosító szabályzata egyebek között előírja azt, hogy az egyes postaigazgatások által egységes minták szerint összeállított adatok alapján a nemzetközi postairoda évenként készítsen általános statisztikát. Ez az általános statisztika „Statistique générale“ öt fejezetből, áll és pedig:

- I. Általános rész;
- II. A posta szervezete;
- III. A postaforgalom terjedelme;
- IV. Kézbesíthetetlen küldemények;
- V. Pénzügyi eredmény.

A statisztika főanyagát képező III. és V. fejezetben kimutatott adatokat a nemzetközi postairoda évenként, az I., II. és IV. fejezetben feldolgozottakat pedig 3 évenként közli.

A nemzetközi postairoda a közelmúltban kiadta az 1931. évi adatokat magában foglaló legújabb statisztikát. Tekintettel arra, hogy az I., II. és IV. fejezetben közölt statisztikai adatok legutóbb 1928-ban jelentek meg, érdemes lesz az általános statisztika egyes fejezeteinek új adataival behatóbban foglalkozni.

I. Általános rész.

Az általános statisztika I. fejezete az Egyetemes postaegyesülethez tartozó országok területi kiterjedéséről, lakosságának és postahivatalainak számáról számol be. A területet tekintve, az egyesületi országok között ma Oroszország a legnagyobb, több mint 21 millió négyzetkilométernyi kiterjedésével. Második helyen áll Kína 11 millió négyzetkilométerrel. Utána következnek az Északamerikai Egyesült-Államok és Kanada egyenként majdnem 10 millió és Brazília 8.5 millió négyzetkilométernyi kiterjedéssel.

Az európai államok között legnagyobb területe Franciaországnak van kerekén 551,000 négyzetkilométerrel. Spanyolország a második helyen áll kb. 500.000 négyzetkilométernyi területével. Azután következik Németország 469.000 és Svédország 439.000 négyzetkilométernyi területtel. Magyarország területe 93,036 négyzetkilométer. A legkisebb európai államok közé tartozik Danzig szabad város, a Vatikánváros és Luxem-

burg. A világpostaegyesület legkisebb állama Gibraltar brit gyarmat 5 négyzetkilométernyi kiterjedéssel.

Egészen más képet kapunk azonban az egyes országok nagyságáról, ha tekintetbe vesszük a lakosság lélekszámát. Ebben a tekintetben Kína foglalja el az első helyet 486 millió lakossal, utána következnek Brit-India 311, Oroszország 162, az Északamerikai Egyesült Államok 123, Németország és Japán egyenként 65, Nagybritannia 46, Franciaország 42 és Olaszország 41 millió lélekszámmal. Magyarország lakosságának a száma az 1930. népszámlálás adatai (8,683,740) alapján 8,734,206 lélekszámmal van felvéve. Vatikánváros lakosságának száma nem haladja meg az 1000 lelket.

Ezek a számok azonban nem adnak tájékoztatást az egyes országok postai szervezetéről és forgalmáról. Hogy erre nézve teljes képet kapjunk, meg kell ismerünk az egyes országokban működő postahivatalok számát. Erre nézve az általános statisztikában kimutatott számadatokat csak bizonyos fenntartással kell fogadnunk, mert a postahivatalok fogalmáról az egyes országokban különböző felfogás alakult ki. Így pl. Oroszországban a távirdahivatalokat is a postahivatalokhoz számítják.

A közölt adatok szerint a legtöbb postahivatal Oroszországban van. Kereken 163,000. Ezzel szemben Oroszországban 1928-ban csak 37,000 postahivatal volt. Sorban utána következnek az Északamerikai Egyesült Államok 50,000 (1928-ban 51,600), Kína 44,000, Németország 42,000 (1928-ban 33,000), Brit-India 25,000 (1928-ban 20,700), Franciaország 18,000 (1928-ban 17,600), Kanada 12,000 (1928-ban 12,600), Spanyolország 11,000, Japán 10,000 (1928-ban 9400) és Magyarország 2079 (1928-ban 2128) postahivattal. Vatikánvárosnak csak egy postahivatala van.

A világpostaegyesület nagyobb országai között Nagybritannia rendelkezik a legsűrűbb postahivatali hálózattal. Itt minden 10,7 négyzetkilométernyi területre egy postahivatal esik. Ezután következik Németország 11,1 négyzetkilométerrel (1928-ban 14,2 négyzetkilométer), Belgium 17,9 négyzetkilométerrel (1928-ban 14,8 négyzetkilométer) és Magyarország 50,6 négyzetkilométerrel (1928-ban 51,4). A területi kiterjedés szempontjából a legkevesebb postahivatala Etiópiának van, ahol egy postahivatal körzetébe 36,000 négyzetkilométernyi terület tartozik. Ha ellenben a postahivatalok számát a népesség számával hozzuk arányba, úgy első helyen Island szigete áll, ahol már 204 lakosra esik egy postahivatal. Ezzel szemben Oroszországban 1000, Németországban 1500, Nagybritanniában 2000, Ausztriában és Franciaországban egyenként 2300, az Északamerikai Egyesült Államokban 2500, Magyarországon 4752, Japánban 6400 és Etiópiában 484,000 lélekre esik egy postahivatal.

Az Egyetemes postaegyesülethez tartozó postaszervezetek fejlődési állapotáról és a postaforgalom kiterjedéséről azonban a legteljesebb képet az általános statisztika következő adatai adják:

a) az egy lakosra eső díjköteles levél és levelezőlap darabszáma a bel- és külföldi forgalomban;

b) az egy lakosra eső díjköteles egyéb levélpostai küldemények darabszáma a bel- és külföldi forgalomban.

Ha az a) és b) alatti darabszámokat összegezzük és eltekintünk egyes nagyobb országoktól, mint az Északamerikai Egyesült Államok, Kanada, Nagybritannia és Ausztrália, amelyekről megfelelő számadatok nem állnak rendelkezésünkre, azt látjuk, hogy a legélénkebb postaforgalma Vatikánvárosnak van, ahol az 1931. év folyamán egy lakosra 720 darab levélpostai küldemény esett. Második helyen áll Ujzéländ 142 (1928-ban 168) küldeménnyel. Utána következnek az európai államok a következő sorrendben: Franciaország 150 (1928-ban 151), Belgium 149 (1928-ban 140), Svájc 146 (1928-ban 138), Ausztria 112 (1928-ban 128), Németalföld 127 (1928-ban 116), Németország 89 (1928-ban 117) és Magyarország 32 (1928-ban 35) levélpostai küldeménnyel. A legkisebb postai forgalma Etiópiának van, ahol 1931-ben egy lakosra mindössze csak 0,02 levélpostai küldemény esett. Valamivel, de nem sokkal erősebb forgalma van Yemen királyságnak és Perzsiának. Az egy lakosra eső postai forgalmat illetően aránylag alacsony fokon áll még Kína 1,8 (1928-ban 1,4), Brit-India 4,0 (1928-ban 4,4), Oroszország 7,9 (1928-ban 5,1), Egyiptom 9,1 (1928-ban 8,9), Peru 5,7 (1928-ban 7,1) és Törökország 3,9 (1928-ban 7,6) levélpostai küldeménnyel.

II. A posták szervezete.

Az általános statisztika második fejezete felsorolja az egyes egyesületi országokban működő kerületi postaigazgatóságok számát. E helyen feltűnik egyes országok postakerületeinek nagy száma, viszonyítva az illető ország területi nagyságához és a lakosság számarányához. Így pl. Olaszországban a postakerületek száma 76, Islandban 60 és Németországban 45. Ezzel szemben más országok nagyobb területi kiterjedéssel és nagyobb lélekszámmal kevesebb postakerületre vannak osztva. Nagybritanniában pl. a postakerületek száma 24, Franciaországban 17, Oroszországban 40, Brit-Indiában 9, Japánban csak 7 és Magyarországon 6.

A közönség használatára szolgáló levélpostai gyűjtőszekrények számát tekintve, első helyen állanak az Északamerikai Egyesült Államok 280,000 (1928-ban 233,000) ily szekrénnel. Második helyen áll Oroszország 161,000 (1928-ban 129,000) és harmadik helyen Németország 156,000 (1928-ban 144,000) levélgyűjtőszekrénnel. Ezután következnek Franciaország 99,500 (1928-ban 94,000), Nagybritannia 91,000, Brit-India 88,000, Japán 74,000, Csehszlovákország 30,000, Kína, Ausztria, Spanyolország és Lengyelország egyenként 17,000, Svédország 15,000, Magyarország 6644 levélgyűjtőszekrénnel. Utolsó helyen áll a 6 levélgyűjtőszekrénnel rendelkező Vatikánváros mellett Ethiopia 34 darab ily szekrénnel.

Beszámol az általános statisztika az egyes országokban használatban lévő bérmentesítőgépek darabszámáról is. A 10,000 ily géppel rendelkező Északamerikai Egyesült Államok mellett az első helyet Németország foglalja el e tekintetben 8000 bérmentesítőgéppel. Harmadik helyen áll Törökország 6000 bérmentesítőgéppel. Utána következik Nagybritannia 4000, Franciaország 2000, Újzéland 1300, Svájc 1200 és Magyarország 133 géppel.

Ha szemügyre vesszük az egyes postaigazgatások személyzeti létszámát nem hagyható tekinteten kívül az a körülmény, hogy az alkalmazottak létszámának a megállapítása az egyes országokban különböző alapelvek szerint történik. Így pl. Németországban az összzszemélyzet magában foglalja a táviránál, távbeszélőnél és a rádiószolgálatnál beosztott személyzetet is. Ha az egyes országokban alkalmazott összlétszámát hasonlítjuk össze, úgy arra az eredményre jutunk, hogy a legnagyobb létszám Oroszországban van 252,000 alkalmazottal. Második helyen áll Németország 237,000 (1928-ban 246,000) és harmadik helyen Nagybritannia 231,000 (1928-ban 229,000) alkalmazottal. Utána következnek Japán 183,000 (1928-ban 181,000), az Északamerikai Egyesült Államok 169,000 (1928-ban 289,000), Franciaország 131,000 (1928-ban 110,000), Brit-India 114,000 (1928-ban 107,000), Csehszlovákország 50,000 (1928-ban 42,000), Lengyelország 34,000 (1928-ban 33,000), Argentína 28,000 (1928-ban 25,000), Spanyolország 25,000 (1928-ban 20,000), Magyarország 21,000 (1928-ban 20,000) tisztviselővel. A legkisebb személyzete, összesen 13 alkalmazott, Vatikánvárosnak van. Az általános statisztika szerint a világegyesülethez tartozó országok postaalkalmazottainak összlétszáma kb. 2 millió.

Adatokat találunk az általános statisztikában a postaszállítókról, a postai szállításra használt magánpostakocsikról, a postalovak, kocsik és szánokról, valamint a most megjelent statisztikában először a postai célokat szolgáló gépkocsikról, gépkerekpárokról és kerékpárokról.

A gépkocsik számát illetően első helyen áll Németország 13,000 gépkocsival. Ezzel szemben az Északamerikai Egyesült Államok postai célra mindössze csak 8000 gépkocsit használnak. A világpostaegyesület összes többi államaiban a használatban lévő gépkocsik száma még aránylag kicsi. Így Spanyolországban 1600, Oroszországban 1000, Ausztriában 566 és Magyarországon 145. Meg kell azonban jegyezni, hogy egyes országok, mint Nagybritannia, Franciaország és Olaszország a géperejű járművekről nem közöltek adatokat. A kerékpárok tekintetében is Németország vezet a világpostaegyesülethez tartozó valamennyi többi ország előtt 17,000 szolgálati kerékpárjával.

A postaszállítók száma feltűnően magas az Északamerikai Egyesült Államokban, ahol a postaszállítók száma eléri a 35,000-et. Utána következnek Kanada 13,000, Franciaország 6700, Finnország 4000, Brazília 3200, Portugália 2900 szállítóval. A többi országokban a szállítók száma nem éri el a 2000-et. Németországban 1931-ben 500 (1928-ban 900) postaszállító volt. A nagyarányú csökkenés a szállítási eszközök gépesítésében leli magyarázatát. Magyarországon a postaszállítók száma 1798.

III. A postaforgalom kiterjedése.

Az általános statisztika legfontosabb fejezete a „Service postal“, amely a postai szolgálattal foglalkozik és a bel- és külföldi postai forgalomról küldeményfajok szerint csoportosított táblázatok kapcsán ad tájékoztatást. Ennek részletes ismertetése azonban meghaladja e cikk kereteit.

IV. Kézbesíthetetlen küldemények

Az általános statisztika külön fejezetet szentel a kézbesíthetetlen küldemények számszerű adatainak ismertetésére. Ezek az adatok egyrészt levelek és levelezőlapok, másrészt nyomtatványok, üzleti papírok és árumintaküldemények szerint vannak csoportosítva oly módon, hogy hány darab küldeményt kézbesítettek utólag, hányat küldtek vissza a feladónak és végül hány küldeményt nem lehetett kézbesíteni.

A belföldi forgalomban kézbesíthetetlenként kezelt küldemények darabszámát tekintve, első helyen az Északamerikai Egyesült Államok állnak 17 millió levéllel és levelezőlappal. A kézbesíthetetlen egyéb küldeményekről az Egyesült Államok nem közölnek adatokat. Nagybritanniában a kézbesíthetetlen levélpostai küldemény az 1931. évben 34 millió volt és ezek közül 32 millió nyomtatvány, üzleti papír és áruminta. Sorban utána következik Franciaország 2.8 millió, Németország 1.2 millió, a Délafrikai Unió és Brit-India egyenként 1.1 millió, Kína 1 millió és Magyarország 734,400 ily küldeménnyel.

V. Pénzügyi eredmény.

Az általános statisztika utolsó fejezete a pénzügyi eredménnyel foglalkozik, amely három részből áll és pedig a bevételekből, a kiadásokból és a végeredményből (felesleg vagy ráfizetés).

A bevételek a következők:

- A postai értékcikkek stb. eladásából eredő bevételek;
- Kézpénzben eszközölt befizetések;
- Idegen igazgatások által eszközölt térítmények.

A kiadásokat az alábbi csoportosítás tünteti fel:

- A személyzet részére fizetett illetmények és térítmények;
- Hivatali használatra rendelt épületek és szerelvények beszerzési és fenntartási költségei;
- Postaküldemények szállításáért (vasúttal, szárazföldi, tengeri vagy légi úton) fizetett költségek;
- Hajóstársaságoknak adott hozzájárulási költségek;
- Kártérítési költségek;
- Idegen igazgatásoknak fizetett térítmények;
- Egyéb kiadások.

Ha e cikk keretében csak a pénzügyi végeredményt, vagyis a feleslegeket és ráfizetéseket vizsgáljuk, úgy kitűnik, hogy 1931-ben a bevételek és kiadások Németországban egyensúlyt tartanak, mert a kincstárnak beszolgáltatott és a postai vagyon kiegészítésére szolgáló összegeket a német posta a kiadások között szerepelteti.

A legnagyobb felesleget Nagybritannia mutatja ki 273 millió frank összeggel (1928-ban 237 millió). Az 1928. év folyamán Franciaország állt az első helyen 256 millió frank felesleggel. Az 1931. statisztikában Franciaország idevonatkozó adatai nincsenek felvéve.

A fenti országokon kívül említésre méltó felesleget még a következő országok mutatnak ki:

Olaszország	42 millió	(1928-ban	45 millió)
Spanyolország	27	„	30
Svédország	20	„	19
Lengyelország	12	„	14
Magyarország	11	„	6
Délafrikai Unió	11	„	0.3
Ujzéland	10	„	7

Svájc	8	millió (1928-ban 7 millió)
Norvégia	4	" " 4 "
Németalföld	2.3	" " 9 "
Csehszlovákország	2.3	" " 20 "

Pénzügyi mérlegét a legrosszabb eredménnyel az Északamerikai Egyesült Államok zárták le. Az 1928-ban kimutatott 128 millió frank ráfizetés összege 1931-ben 730 millió frankra emelkedett. Ugyancsak számottevő ráfizetést mutat ki a japán posta, ahol a kiadások az 1931. évben 228 millió frankkal (1928-ban 132 millió) haladják meg a bevételeket.

Ezenkívül ráfizetéssel zárult még a következő országok pénzügyi eredménye:

Oroszország	—33.6	millió
Argentína	—16	" (1928-ban —37 millió)
Marokko (spanyol öv nélkül)	—14	" (1928-ban —13 millió)
Brazília	—12	" (1928-ban — 5 millió)
Brit-India	—12	" (1928-ban — 1 millió)
Kanada	—10	" (1928-ban — 1 millió)
Belgium	— 7	" (1928-ban — 7 millió)
Dánia	— 6	" (1928-ban — 2 millió)
Kína	— 5	" (1928-ban + 2 millió)
Ausztria	— 4	" (1928-ban — 5 millió)
Románia	— 3	" (1928-ban +0.3 millió)
Egyiptom	— 1.3	" (1928-ban + 1 millió)

JOGESetek ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas juridiques et jurisprudence.

Ajánlott levél kártérítése.

D... F... csendőrtiszthelyettes Pálháza címre a sátoraljaújhelyi postahivatalnál 1932. évi december hó 23-án feladott ajánlott levél a pálháza postahivatalhoz 1932. évi december hó 23-án érkezett be. Az ajánlott levélről a pálháza postahivatala a beérkezés után azonnal átadóvevényt állított ki, de azt a P. K. U. 59. §. 27. pontjában foglalt rendelkezés ellenére nem írta be a csendőrség átadókönyvébe, hanem azt a postáért jelentkező Biró István csendőrmesternek adta át azzal a figyelmeztetéssel, hogy az új őrsparancsnoknak van egy ajánlott levele, az átadóvevényt aláírva, küldjön be érte.

A pálháza postahivatal ugyanis megelőzőleg a postát átvevő csendőrtől egy alkalommal azt a téves felvilágosítást kapta, hogy a hivatali szemlét tartó csendőrnagy a legénységnek szóló küldeményeknek az átadókönyvbe való bejegyzését kifogásolta.

Az ajánlott levél vizsgálata során azonban kitűnt, hogy a csendőrnagy e kifogása csak a legénység közönséges leveleire vonatkozott, a pálháza postahivatal szabályellenes eljárását tehát a csendőrségtől kapott téves felvilágosítás okozta.

A pálháza postahivatal az ajánlott levélről a visszatartási határidő lejárta után

az 1932. évi december hó 30-án átadóvevény másolatot állított ki és annak alapján az ajánlott levelet 1932. évi december hó 31-én a címzettnak kézbesítette.

A címzett 1933. évi január hó 1-én az ajánlott levél késedelmes kézbesítése miatt a sátoraljaújhelyi postahivatalhoz intézett beadványában panaszt emelt és a késedelmes kézbesítésből kifolyólag felmerült 69 pengő 34 fillér kárának megtérítését kérte.

A sátoraljaújhelyi postahivatal I. fokon hozott kártérítési határozatával a címzettet kárigényével elutasította. Az elutasítást azzal indokolta meg, hogy a Postaüzleti Szabályzat 137. §. 8. pontja értelmében a késedelmes postai kezelésből eredő károkért a posta kártérítést nem ad.

E kártérítési határozat ellen a címzett a szabályszerű határidőn belül fellebbezett. A fellebbezésben a sátoraljaújhelyi postahivatal elutasító határozatának megváltoztatását és az ajánlott levél késedelmes kezelése következtében felmerült 69 P 34 fillér kárának megtérítését kérte.

II. fokon hozott kártérítési határozattal a sátoraljaújhelyi postahivatal 1933. évi március hó 13-án 1069/1933. szám alatt I. fokon hozott elutasító határozata jóváhagyatott azzal az indokolással, hogy a Postaüzleti Szabályzat 137. §. 1. pontja értelmében ajánlott levélpostai küldeményekért csakis a posta hibájából történt el-

veszés esetén adható kártérítés. Utalás történt a Postaüzleti Szabályzat 137. §. 8. pontjára is, amely szerint a közvetett károkkért, az elmaradt haszonért, vagy a késedelmes postai kezelésből keletkezett károkkért és azoknak következményeiért a magyar posta nem szavatol, illetőleg kártérítést nem ad.

A címzett a II. fokú elutasító határozat után 73 P 34 f. tőke és jár. erejéig a m. kir. posta I. r. és a magyar királyi államasutak II. r. alperesek ellen pert indított.

A perben a budapesti központi kir. járásbíróóság jogerős ítélete szerint: „a kir. járásbíróóság felperest I. r. alperessel szemben keresetével elutasítja s őt arra kötelezi, hogy I. r. alperesnek ügyvédje kezéhez 15 nap alatt 7 P 50 f. perköltséget megfizessen.”

Az ítéleti indoklás értelmében nem volt vitás a felek között, hogy 1932. december hó 21-én Aszfóthihany állomáson a Pálházán lakó felperes részére 42 kg. sertéshúst adtak fel. Nem volt vitás, hogy a küldemény 1932. december hó 23-án Sátoraljaújhelyre Pálháza vasúti állomásra megérkezett, miről II. r. alperes még aznap értesítette ajánlott levélben a 8 km-re lakó felperest. Nem volt vitás, hogy az ajánlott levelet felperesnek 1932. december 31-én kézbesítették s mert felperes 1932. december 30-ig az áru átvétele végett nem jelentkezett, a sátoraljaújhelyi vasúti állomás értesítette a feladó állomást, hogy a feladó az áruval rendelkezék. Nem volt vitás, hogy a feladók 1932. december 29-iki táviratban hívták fel felperest az áru kiváltására, minek folytán az 1932. december 30-án az árut kiváltotta, azt hazavitte s ott a községi Bíró által kiállított bizonyítvány szerint, de a hatósági orvos által is megállapítást nyert, hogy az áru megromlott. Nem volt vitás, hogy a romlott hús értéke 54 P 02 fillér volt és hogy az orvosi bizonyítvány kiállításával 4 P 20 fillér merült fel, továbbá, hogy felperesnek 2.82 P fekbért is kellett fizetni.

A tényállás alapján I. r. alperessel szemben el kellett utasítani felperest keresetével, mert az Üzletszabályzat 137. §-nak 8. p. értelmében a posta nem szavatol a késedelemért és pedig az ajánlott levelek késedelmes postai kézbesítéséből keletkezett károkkért sem, már pedig az Üzletszabályzat határozatai a m. kir. posta és az azt igénybevevő felek között fennálló jogviszonyra a 2517/1925. Km. sz. rendelet értelmében egyedül mérvadók.

Közli: dr. Krajcsik Géza.

*

Sz... L... panaszt tett, hogy a budapesti 72. sz. postahivatalnál 1932. évi július hó 24-én feladott Goda Annuska Ujfalú up. Nagymágócs című ajánlott levelet a nagymágócsi postahivatal nem a címzettnek, hanem Goda Rózsának kézbesítette. A panaszos a levél téves kézbesítése miatt kártérítési igényt is jelentett be.

A Budapest 70. sz. postahivatal a panaszoszt első fokon hozott határozatával kártérítési igényével elutasította. A határozat szerint:

„a községi előjáráságtól beszerzett hivatalos értesítés alapján megállapított, hogy a rendeltetési helyen csak egy „Goda” nevű család van, leányuk Rózsika nevű. A küldemény kézbesítése előtt Goda Rózsika kijelentette, hogy a levél őt illeti, mert ő a feladót — akit meg is nevezett — ismeri s neki magát annak idején Goda Annus néven mutatta be. Nem volt kétséges tehát, hogy a levél Goda Rózsikának volt szánva s őt illette meg. Kellő igazolás után a levelet a rendeltetési postahivatal Goda Rózsikának kézbesítette. Goda Annuska nevű egyén teljesen ismeretlen volt. A küldemény nem lett illetéktelen személynek kézbesítve, hanem annak, akinek azt a feladó szánta. Goda Rózsika a levél tartalmát magáénak ismerte el. Kártérítési igényét nem elégíthetem ki, mert téves kézbesítés esete nem forog fenn, így a kártérítésre kellő alap nincsen.

Sz... L... ezt a határozatot megfellebbezte. A budapesti postaigazgatóság az elsőfokon hozott határozatot helybenhagyta.

Sz... L... ezek után 56 P 40 fillér tőke és jár. erejéig a posta ellen pert indított.

A perben a budapesti I—III. ker. kir. járásbíróóság a következő ítéletet hozta:

„A kir. járásbíróóság a felperest keresetével elutasítja és őt arra kötelezi, hogy alperesnek 6 pengő perköltséget 15 nap alatt megfizessen.”

Indokok:

Felperes elvesztett ajánlott levélért perel kártérítést. Alperes elutasítást és költségben elmarasztalást kér, hivatkozott arra, hogy annak a személynek történt a kézbesítés, akinek a felperes a levelet szánta.

A bíróság a becsatolt okiratok alapján tényként állapította meg, hogy a felperes 1932. évi június hó 24-én a 6. vessző alatti borítékkal Goda Annuska Ujfalú up. Nagymágócs címre 4005 rgsz. alatt ajánlott levelet adott fel, melynek tartalma szerint szemrehányást tett az elmaradt találkozó miatt, a levelet a postaalkalmazott Goda Annuska helyett Goda Rózsának kézbesítette.

tette ki, aki azt átvette, felbontotta, a levelet megsemmisítette és annak borítékát a postai hivatalos eljárás során a posta részére visszaszolgáltatta, továbbá a 3. vessző alatti nyilatkozatot írta alá, amely szerint a fenti Goda Annuska címre feladott ajánlott levelet átvette, mert őt illette a levél tartalma. Ugyanis a borítékban levő Ujfalu és környékén Goda Annuska és a felperesnek történt bemutatkozása alkalmával magát Annuskának jelölt meg és ezért intézte felperes ilyen keresztnéven a 6. vessző alatti ajánlott levelet hozzá Ujfalura.

Végül tény, hogy a 4. és 5. vessző alatti eredeti hivatalos határozatok értelmében felperest a m. kir. postahivatal és igazgatóság mindkét fokon kártérítési igényével elutasította.

A fentiekből az állapítható meg, hogy az érdekeltek fél keresztnévnek elhallgatása folytán nem azonos keresztnév megjelölésével érkezett ajánlott levelet azon személy vette át, akihez tulajdonképpen a téves keresztnévvel címzett levél intézve volt, amit igazol a levelet átvevő Goda Rózsi 3. vessző alatti nyilatkozata és az általa visszaszolgáltató 6. vessző alatti boríték.

Minthogy a felperes keresetét a Posta-üzleti Szabályzat 137. §-ának 7. pontja alapítja, t. i. az ugyanottani 1. pont szerint ajánlott levélpostai küldeményeknek a posta hibájából történt elveszéseért a posta szavatol, azonban a felperes által küldött ajánlott levél elveszése a fenti tényállás szerint amiatt nem állapítható meg, mert habár más név alatt ugyanazon személy vette át a levelet, mint akinek a felperes szánta, ilykép a felperes keresetének jogalapja meg nem volt állapítható már annál fogva sem, mert a felperes a 4. és 5. vessző alatti határozatok értelmében kártérítési igényével illetékes hatóságok előtt el volt utasítva a bíróság hatásköre csupán a postahivatal és postaigazgatóság által az üzletszabályzat értelmében megállapítható kártérítést meghaladó esetleg felperest ért kár megtérítésére terjed ki.

A m. kir. posta közhivatali jellege.

Békéscsaba város a m. kir. postának Békéscsabán levő telke után 709 P 54 fillér útburkolási járulékot vetett ki.

Ezt a határozatot a szegedi postaigazgatóság megfellebbezte. Az alispánnak másodfokon hozott határozata a város határozatát jóváhagyta azzal az indokolással,

hogy a vonatkozó városi szabályrendeletnek az a rendelkezése, mely szerint az állami közhivataloknak telkei, amennyiben közcélokat szolgálnak, az útburkolási hozzájárulástól mentesek, nem alkalmazható, mert a m. kir. posta, mint üzleti alapon vezetett üzem, kizárólag közhivatalnak nem minősíthető.

Az alispáni határozat ellen benyújtott panasz folytán a Közigazgatási Bíróság a következő ítéletet hozta:

„A magyar királyi Közigazgatási Bíróság a panasznak helyt ad és a m. kir. postát a békéscsabai postahivatal után kivetett 709.54 P útburkolási járulék fizetési kötelezettsége alól felmenti. Indokolás: a magyar államkincstár tulajdonában lévő és a békéscsabai 1. sz. postahivatal elhelyezésére szolgáló Szent István-tér 1. sz. alatti ingatlan után kivetett útburkolási járulékot a panaszos töröltetni kérte, mert a 101. Kgy. 1927. sz. szabályrendelet 3. §-ának (2) bekezdése szerint az állami közhivatalok telkei, amennyiben kizárólag közcélokat szolgálnak, a hozzájárulástól mentesek. Az alispán a kérelmet azzal az indokolással utasította el, hogy a posta, mint üzleti alapon vezetett üzem, kizárólag közhivatalnak nem minősíthető. Ezt a jogi felfogást azonban a m. kir. közigazgatási bíróság nem ítélte helytállónak. A 22.452/1909, valamint a 24.314/1923. szám alatt, az államfő legmagasabb jóváhagyásával kiadott kereskedelemügyi miniszteri rendeletek értelmében ugyanis a m. kir. posta feladata a postajövedékeknek, mint állami kormányzati jogoknak, kizárólagos gyakorlása. Ebből pedig következik, hogy a m. kir. postahivatalok közhivatalok és általuk használt ingatlanok kizárólag közcélokat szolgálnak. Nem változtat a m. kir. posta közhivatali és közcélokat szolgáló jellegén az a körülmény, hogy az állami költségvetés az állami üzemek közé sorolja, mert ez csak annyit jelent, hogy az intézet összes kiadásait a saját bevételeiből kell fedezni. A tiszta jövedelmet pedig az államkincstárba kell beszolgáltatni. Az intézet pénzügyi igazgatásának ilyenén szervezete ugyanis a regalejog gyakorlását még nem teszi üzleti alapon vezetett vállalatá, amely nem kizárólag közcélokat szolgál. Egyébiránt az idézett jogszabály sajátképpen helyes értelme szerint az ingatlanok kell kizárólag a közhivatal céljait szolgálni, ami a jelen esetben vitás sem lévén, a rendelkezés szerint kellett ítélni.

Közli: dr. Krajcsik Géza.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Amerikai Egyesült-Államok.

Az Amerikai Egyesült Államokban mind gyakrabban előforduló csekkcsalások megakadályozására legutóbb az ujjlenyomatok útján való ellenőrzéshez folyamodtak. E szerint, ha valaki Amerikában egy bankban folyószámát nyit, az aláírásán kívül a bankszámlatulajdonos ellenőrző ujjlenyomatát is felveszik és a pontos személyleírásához csatolják. Pénzt csak annál a banknál vehet fel a számlatulajdonos, ahol ellenőrző ujjlenyomatát is nyilvántartják. A pénzfelvételnél nemcsak az aláírás, hanem az ujjlenyomat hitelességét is vizsgálni kell. Az amerikai posta most az utalvány- és értékfizetésnél is bevezetni óhajtja az ellenőrzésnek a pénzintézeteknél annyira bevált ezt az alakját. Az e célra rendszeresített munkahelyen nyilvántartott kb. 3 millió ujjlenyomattal naponként több mint 2000-et vizsgálnak felül csekk-kifizetések előtt. (Pzschft 1933 : 3.) (k. j.)

Az amerikai Postmaster General James A. Farley programbeszédében határozottan annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a posta kiadásait úgy kell meghatározni, hogy azok a várható bevételekből feltétlenül fedezetet találjanak. Az amerikai posta állandóan növekvő ráfizetését nem lehet egyedül a gazdasági válsággal magyarázni, mert hisz 1919 óta a posta állandóan hiánnyal zárja évi számadását. A folyó költségvetési év hiányát 72 millió dollárra becsüli, ami 80 millió dollárral kevesebb az előző évi hiánynál. Programja szerint ezt a 72 millió dollár hiányt szintén el kell tüntetni. Ebből 30 milliót a személyzet járandóságainak csökkentésével, 20 milliót a dologi kiadások, a hivatali helyiségek bérösszegének csökkentése, szállítási díjak leszállítása, a személyzeti létszámnak leszállításával óhajtja megtakarítani.

Takarékossági okokból a 40.000-re tehető falusi kézbesítői körzetek számát kb. tízezerrel csökkenteni tervezi, annyival is inkább, mert a kézbesítők nagyobb része gépkocsival látja el már is szolgálatát.

A postai forgalom Amerikában a békebeli forgalomnak kb. egyharmadára csökkent. Erre való tekintettel a személyzeti létszámot a természetes kihalási rendszer alkalmazásával az 1929. évi 256 ezerrel már eddig sikerült 244 ezerre csökkenteni. A személyzeti létszám további leszállítása érdekében kézbesítőszolgálat korlátozását tervezi oly módon, hogy nagyobb városok

napi 2—4 kézbesítő indítását a legszükségesebbre korlátozza, kisebb helyeken pedig a házhöz kézbesítés teljes beszüntetését tervezi.

Ezzel szemben ígéretet tett a Postmaster General, hogy a belföldi 2 centes levéldíj-szabást, míhelyt a gazdasági viszonyok azt lehetővé teszik, legközelebb visszaállítja.

Az állások betöltésénél továbbra is fenntartja azt a gyakorlatot, hogy az 1—3. osztályú hivatalok vezetőit a politikai életben érdemeket szerzett pályázókkal tölti be, de a reátermetség lehető figyelembevételével. A jelöltektől azonban az államvizsga letételét megkívánja. A hivatalvezetők kinevezése egyébként 4 évre szól. A 15 ezer ilyen hivatal vezetői közül ezidő szerint 2 ezer már betöltötte alkalmaztatása 4. évét; ezeket tehát most, az elnökválasztással kapcsolatban, tényleg újakkal váltják fel. A többi vezetők közül csak azokat cserélik ki idő előtt, akik a választási harcokban az ellenzék érdekében fejtettek ki jelentősebb tevékenységet. (Pztg. 1933 : 24.) (k. j.)

Anglia.

Az angol munkás szakszervezetek szövetsége tiltakozott a falusi postaszállító- és kézbesítőjáratoknak gépkocsijáratokká történt átalakítása ellen azzal az érveléssel, hogy e járatok gépkocsiüzemeltetése is emeli a munkanélküliek számát. Az angol posta igazgatása szakszervezeteknek küldött válasziratában tiltakozik a vád ellen és rámutat, hogy a gépkocsiüzem bevezetése a közúti postavonalakon elsősorban a közönség jobb kiszolgálását célozta, mert a versenytárs nélkül dolgozó állami üzemtől jogosan várhatja el a posta szolgáltatást igénybevevő adófizető polgárság, hogy a postaforgalom előnyösebb lebonyolításánál a legtöbb előnyt biztosító közlekedési eszközt használja. A gyors és nagyobb teljesítőképességű gépkocsik használatának általánossá tétele ugyan kétségtelenül feleslegessé tesz bizonyos számú munkaerőt. Ezzel szemben áll azonban a személyzetre nézve is a közúti postával kapcsolatos szolgálat könnyebbedése, gyorsasága és a gépkocsivezetők jobb kereseti lehetősége, végül a gépkocsiszükséglet emelkedésével kapcsolatos iparágakban újabb alkalmazási lehetőség.

Megemlíti még az angol posta válaszirata, hogy a gépkocsijáratok szaporítása miatt még egyetlen munkaerőt sem bocsátott el az angol posta, sőt, ha egyes esetekben a gépkocsiüzem felvétele nagyobb

számú alkalmazott áthelyezését vonná maga után, inkább elhalasztják a gépkocsiszolgálat bevezetését, míg valamennyi személyi kérdés lehető sérelemmentes megoldása biztosítottnak látszik. Egyebekben pedig egyeseknek látszólagos sérelmét nem tekintheti az angol posta komoly oknak ahhoz, hogy emiatt a postaszolgálat javítására irányuló elgondolásainak végrehajtásától a jövőben eltekinthessen. (Pztg. 1933 : 29.)

(k. j.)

Németország.

A film látszólagosan mozgó képeivel alkalmas arra, hogy az időben folyó eseményeket részleteiben is megörökítse. Hatása nemcsak szórakoztató, de oktató is. Mindkét irányban kétségtelenül nagy eredményeket ér el a tömegéknél. Nem lehet tehát csodálkozni, ha az üzleti szellemmel dolgozó birodalmi német posta a filmet is régóta szolgálatába igyekszik állítani. A német posta kb. 25 postai vonatkozású mozgóképsorozatot készített eddig. Ezek részben oktató, részben pedig forgalomserző céllal készültek.

Az oktatófilmek elsősorban a postaszemélyzet szakirányú ismereteinek bővítésére szolgálnak és a szakoktatás különböző fokozataiban alkalmazzák őket a különösen nehezen érthető és magyarázható műszaki és szakkérdések megvilágítására. Különböző fogásokkal igyekszik a személyzet előtt kézzelfoghatóvá tenni készülékek és berendezések alkatrészeit, hibaforrásait s elhárításuk módját.

Igen alkalmas a film a helyes és hibás kezelési tevékenység egymásutánjának szemléltetésére és könnyebb megmagyarázására.

Nagy szolgálatot tesznek a mozgóképek a közönség felvilágosításánál is. Nevezetesen szinte kézzelfogható alakban mutatják be a közönségnek a német posta ama berendezéseit, melyek a postai szolgálat gyorsítását, egyszerűsítését célozzák és gyakorlatilag igyekszik kimutatni egyes intézkedéseknek a közönség érdekeit célzó rendelkezéseit. E tekintetben a német posta abból a helyes nézőpontból indul ki, hogy a közönség széles rétegei előtt még mindig nem eléggé közismertek azok az előnyök, amelyeket a posta egyik-másik üzletága már is biztosít az azokat igénybevevő közönség részére. Így pl. mozgóképsorozat mutatja be, hogy mennyire fontos az, ha a címzett elutazása előtt küldeményeinek utánküldéséről, avagy utazási csekk váltásáról gondoskodik; hasonlóképpen hatásos az a mozgóképsorozat, amely bemutatja, hogy a légi úton, esetleg repített postával továbbított levél mennyivel gyorsabban éri el a célját, mint az a levél,

mely útját a rendes postán teszi meg.

Ezek a mozgóképek egyúttal a leghatásosabb felvilágosító és forgalomszerő tevékenységet fejtik ki a közönség sorában az egyes postai berendezések igénybevételét illetőleg. Különösen szépek és érdekesek a német gépkocsiforgalom élénkítését célzó propagandafilmeik, melyek a személyszállító gépkocsik útvonalainak szépségeire hívják föl a közönség figyelmét. E filmek mindegyike ügyes mesék keretében igyekszik szórakoztatva oktatni és felvilágosítani. Rendszerint rövid lélekzetű képsorozokról van szó, de nem ritka a háromezzer méteres mozgóképsorozat sem.

A postás mozgóképek központi igazgatását a Reichspostzentralamt (Berlin — Tempelhof) látja el, ahonnan az egyes filmek kikölcsönözhetők. E postai tárgyfilmeket a nagyközönség részére előre meghirdetett időszakokban a berlini Postmuseum nagy előadótermében mutatják be. (Pztg. 1933 : 24.)

(k. j.)

A német posta szintén ismeri a magánértékcikkárúsítói berendezkedést; tehát az érdekeltek kívánságára magánüzleteket felhatalmaz postai értékcikkárúsítására. Ezek már több ízben megkísérelték, hogy e tevékenységüket a német posta — több más postaigazgatás példájára — árusítói jutalékkal díjazza. Eddig sikertelenül. Most — a német szaklapok hírei szerint — az értékcikkárúsítók újból kérték az árusítói pótlék rendszeresítését. A német posta ismét elutasította a kérelmet, mert a miniszter szerint, az árusítók tevékenysége a postahivatalok személyzetére számbavehető tehermentesítést nem jelent. Egyébként pedig az értékcikkárúsításával foglalkozó üzleteket a fáradságukért kellőképpen kárpótolja az a forgalomtöbblet, melyet az értékcikkért betérő vevők egyéb vásárlásai az üzletnek jelentenek. (D. V. Z. 1933 : 35.)

(k. j.)

A „sajátkézhez“ címzett postai küldemények kézbesítésére vonatkozó utasításait a német posta lényegesen megváltoztatta. A német posta ugyanis érték- és ajánlott küldeményeknél, továbbá az utalványoknál eddig figyelembe vette a magánfeladók ilyen kívánságait is. A gyakorlatban azonban — különösen magas állású hivatalnokoknál vagy nagyobb üzemek vezetőinél — a kézbesítő sok esetben a legjobb szándéka mellett sem tudott a címzetthez hozzáférni. Emiatt — többszöri kísérletezés után is, — ezeket a küldeményeket tértiként kellett kezelni. Ez viszont mind a feladó, mind pedig a címzett érdeksérelmére vezetett. A kézbesítőhivatalok ilyen esetekben legtöbbször az önszegélynek ahhoz a formájához nyúltak, hogy különleges, csupán a „saját kézhez“

címzett küldemények kézbesítésére szóló meghatalmazás alapján, harmadik személynek kézbesítettek. Minthogy e gyakorlatoz az érdekeltek soha nem kifogásolták, most a német posta ezt szabályá emelte.

A német üzletszabályzat eddig megengette, hogy a „saját kézhez“ küldött könyvelt küldeményt, címzettjének halála után az igazolt örökösnek kézbesítsék. Mint-hogy ez ellen a feladók egy tekintélyes csoportja (járadék biztosító, nyugdíjintézetek stb.) tiltakozott, a német posta most elrendelte, hogy az ilyen „saját kézhez“ címzett küldeményeket tértiként kell kezelni.

Végül figyelemmel arra a többlet munkára, amelyet a „saját kézhez“ kikötéssel feladott könyvelt küldemények kezelése és kézbesítése jelent, a német posta e kívánság alkalmazása esetén a rendes díjakon felül a jövőben további 10 pfennig kezelési díjat szed, melyet a könyvelt küldemény felvételénél, a többi díjak módjára kell leróni. E külön díjak rendszeresítésének egyik célja kétségtelenül az, hogy e sok munkát jelentő kikötést a feladók csak a tényleg szükséges esetekben alkalmazzák. (D. V. Z. 1933 : 28.) (k. j.)

A mai német belföldi csomagdíjszabás tudvalevően 5 távolsági díjvet különböztet meg. A háború óta azonban a csomagdíjszabás már különböző változásokon ment át és felváltva hol 6, hol 2, hol 3 díj-övre osztotta a belföldi csomagok rendeltetési helyeit, azoknak a felvevő hivataltól való távolsága szerint.

A csomagdíjszabás elvi berendezésének ezek az ingadozásai mindig hosszú megfontolások eredményeként jelentkeztek. Amikor például 1919-ben a német posta a 6 zónás díjszabásról a 2 zónásra tért át, erre indítókat főként azok a kétségtelen nehézségek szolgáltattak, melyek a soktételű díjszabás gyakorlati alkalmazásánál jelentkeztek. Kétségtelen ugyanis, hogy a 270 tételből álló csomagdíjszabás (6 díjöv, á 45 súlyfokozattal) a nekilendült csomagforgalom lebonyolításánál a forgalom emelkedésével növekedő nehézséget jelentett. A soktételű díjszabás felette meghosszabbította a felvételt, sok esetben — minthogy az elnézés igen gyakori volt — a feladó, vagy a posta károsodására és felette sok irka-firkára vezetett. Ezért azután a feladók és a posta egyforma megkönnyebbéssel fogadták az 1919 október 1-vel életbeléptetett belföldi csomagdíjszabást, mely csak 2 díjvet (75 km-en alúl és felül) ismert és a csomagok súlyfokozatát 5 kg-ként állapította meg. Később a 2 díjvet 3-ra emelték. Ez a díjszabás egyszerű és olcsó volt.

A postai díjaknak 1927. évben történt ál-

talános rendezésénél a német posta gazdasági okokból tért át a mai, 5 díjövés díjszabásra, főként a gazdasági érdekkörök kívánságára, nemkevésbé azonban abból az okból, hogy ezzel versenyképességét a csomagszállító magánvállalatokkal szemben is megőrizhesse. (V. N. 1933 : 34.) (k. j.)

Egyházi körök azzal a kéréssel fordultak a német postaigazgatáshoz, hogy az elhúnytak hamvait tartalmazó postacsomagokat a keresztény kegyeletnek és az elhúnytak iránti tiszteletnek megfelelő kivételes szabályok szerint kezeljék. Nevezetesen többek között kérték, hogy az ilyen csomagokat a felvevő és az útközi hivatalok a többi csomagoktól ekülönítve kezeljék, a rendeltetési hivatalnál pedig ne a többi közönséges csomagok módjára, hanem a beidézett címzettnek a hivatalban kézbesítsék.

A német posta válasziratában kifejtette, hogy bár elvileg teljesen egyetért a hozzájuttatott kérelemmel, a postacsomagok tömege és azok kezelésénél kívánatos gyorsaság az urnákat tartalmazó postacsomagoknak az érdekeltség által kért kivételes figyelemmel való kezelését megnehezíti, sőt sok esetben egyenesen lehetetlenné is teszi. (D. V. Z. 1933 : 20.) (k. j.)

A német posta figyelemztette a közönséget, hogy a Cuxhaven melletti Dühren és Neuwerk városok között Gerhard Zucker mérnök által tervezett rakéta-repülést a német posta levélpostai küldemények szállítására nem használja, mert az eddigi kísérletek eredményei szerint a rakétát a német posta nem tekinti a postaszállítás megbízható módjának. A Zucker-féle rakétarepüléssel kapcsolatban forgalombahozott és különleges bélyegképpel ellátott levélborítékok és bélyegzők a vállalkozó mérnök, és nem a német posta kiadványai, és a német posta azok használatához engedélyt nem adott. (D. P. Ztg. 1933 : 11.) (k. j.)

A német posta, melynek személyzete Hitler fellépése előtt, a magasabb rangú tisztviselők kivételével, általában az akkor hatalmon lévő szociáldemokrata pártba volt politikailag beszervezve, a nemzeti szocialisták uralomra kerülésével szintén mélyreható és érdekes változáson ment keresztül. Ezt az átalakulást jellemző néhány adatot sorolunk itt fel mozaikszerűen.

Oberpostsekretär Sprenger, Reichstag-képviselő, a német posta igazgatótanácsának hosszú ideig egyetlen nemzeti szocialista tagja, kit meggyőződéséért annak idején kártársai tetteleg is bántalmaztak, a párt győzelme után előbb a németországi közalkalmazottak szövetségének kormánybiztosa, majd Hessen tartomány helytartója lett.

A német postaszemélyzet hivatalonként és karonként választott személyzeti megbízottjait, illetőleg bizalmiain és az ezekből hivatalonként alakított üzemi-tanácsot a minisztérium azzal az indoklással szüntette meg, hogy a hivatali felsőbbség kötelessége az alárendelt személyzet hivatali és hivatalon kívüli jólétéről gondoskodni, erre tehát a külön bizalmi testület alakítása felesleges.

A hitleri „Gleichhaltung“ szelleméből kiindulva a postaszemélyzet karonként alakított valamennyi szakegyesületét megszüntették. A működést beszüntető határozatot maguknak az egyesületeknek kellett kimondaniok. Így megszűnt a 43 év óta fennálló „Deutsche Postverband“ (25.000 taggal), a női alkalmazottak 31.000 tagot számláló és 1927-ben alakult egyesülete és végül a 130.000 tagot nyilvántartó „Reichsverband deutscher Post und Telegraphenbeamten“, mely egyesület kb. a világ legnépesebb szakegyesülete volt és éppen most készült fennállásának negyedszázados jubileumát megünnepelni. Mindhárom egyesület szakszervezeti alapon, erősen szociáldemokrata színezettel működött és tagja volt a szocialista elveket valló postaalkalmazottak nemzetközi szövetségének. A német szakegyesületek kiválása válságba sodorta ezt a marxista szövetséget is.

A megszüntetett szakegyesületek helyett a német postások összessége „Reichsfachgruppe Post“ címmel egyetlen egyesületben tömörültek, amely a nemzeti szocialista elvek alapján újra szervezett és központi vezetés alatt álló német közalkalmazott tábort egyik önálló csoportja. Ebbe a mammutegyesületbe köteles minden nemzeti alapon álló német postás belépni, nemre, vallásra és rangra való tekintet nélkül. A tagok száma ma már elérte a 280 ezret. A „Reichsfachgruppe Post“ élén a Gruppenleiter Schneider postafőfelügyelő áll, akit egy postagazgatóból, 2 felügyelőből, 5 titkárból, 1 vonalmestertől és 1 altisztből álló tanács támogat. A szakegyesületek működésének beszüntetésével megszüntették megjelenésüket az összes egyesületi szaklapok is. Ezek helyett a Reichsfachgruppe „Deutsche Postzeitung“ címmel egyetlen közös szaklapot indított, melynek első száma július 6-án jelent meg. Ez a közös szaklap háromféle, A, B és C kiadásban, összesen 280.000 példányban jelenik meg. Az A kiadás a közigazgatási és forgalmi kar, a B az üzemi és altiszt kar, és végül a C kiadás a női alkalmazottak részére hoz közleményeket. A régi egyesületek tagjai, kik július hó 10-ig írásban nem tiltakoztak ez ellen, hallgatólagosan tagjai lettek ennek az új egyesületnek, mely kizárólagosan nemzeti szocialista elvek alapján

szervezkedett. Természetes, hogy egyetlen ilyen tiltakozó bejelentés sem érkezett a vezetőséghez. Az új szaklap főként a nemzeti szocialista elvek ismertetését és népszerűsítését igyekszik szolgálni és benne feltűnően csekély a szakcikkek száma. Emellett az új szaklap mellett csak a félhivatalos jellegű német szaklapok, melyen a „Verkehrsnachrichten“, a „Deutsche Verkehrszeitung“, a „Verkehrs- und Betriebswissenschaft“ és az „Archiv für Post und Telegraphie“ jelennek meg továbbra is, lehetőleg politikamentes tartalommal.

A politikai és rendszerváltozás áldozata lett a német női tisztviselők ügyeinek legfőbb intézésével megbízott és miniszteri tanácsosi ranggal a postaminisztériumban szolgálatot teljesítő egyetlen női előadó is, akit beosztásának megszüntetése után nyugalomba helyeztek. A német női tisztviselők összessége beadványban kérte ennek az előadói munkakörnek meghagyását és továbbra is női munkaerővel való betöltését. E beadványt a postaminiszter azzal az indoklással utasította el, hogy ez a munkakör a postaszolgálat minden ágának gyakorlati tudása mellett, alapos és mélyenszántó társadalmi, jogi, szociális és közigazgatási tudást tételez fel. Különösen a német hivatalnokai rendnek folyamatosan lévő átalakulásával kapcsolatos teendők fokozottabb mértékben teszik próbára a minisztériumok személyzeti előadóinak munkabírást és rátermettségét. Ezeknek a követelményeknek elsősorban csak azok az előadók felelhetnek meg teljes sikerrel, akik néhány kerületi postagazgatásnál már ebben a munkakörben éveken át gyakorlatra tettek szert. Ez idő szerint a német posta nem is rendelkezik olyan női alkalmazottal, akiben e fontos feltételek valamennyije teljes mértékben meglenne; de egyébként is: a miniszter nem tartaná helyesnek a női alkalmazottak személyi ügyeinek tárgyalását legfelsőbb fokon a többi postaalkalmazottak ügyeitől elkülöníteni, mert meggyőződése, hogy ezeket az ügyeket csak egymással teljes összhangban lehet helyesen elintézni. Ezt az összhangot eddig is bántotta a különválasztás, melyet az új alapokon szervezkedő német állam egyébként sem tűrhet.

Egyébként a politikai és az ezzel járó nagy horderejű szervezeti változásokra való tekintettel a német postaminiszter a 45 kerületi postafőigazgatóság elnökét június hóban vezetői értekezletre hívta össze és ezen maga a miniszter ismertette azokat az elvi alapokat, melyen a német posta a jövő

személyzeti, gazdasági és forgalmi politikáját az új államrendben felépíteni óhajtja. Különösen fontosak voltak azok az utasítások, melyek a nemzeti szocialista kormánynak a német állami alkalmazottak újrászervezésére vonatkozó és súlyos következményű rendeleteinek egységes végrehajtását célozták.

*

Ismeretesek azok a kormányrendeletek, melyek elsősorban a nem árja származású, továbbá a politikailag megbízhatatlan, avagy elégtelen munkaeredményű közalkalmazottaknak záros határidőn belül a közszolgáltatból való eltávolítását tették a hatóságok és hivatalok kötelességévé. Ez vagy nyugdíjazás, vagy elbocsátás útján történik. E rendeletnek a német posta kebelében való végrehajtása iránt még május hó végén intézkedtek. A feladat azért volt a német postánál különösen nehéz, mert a felállított bizottságoknak legfeljebb négy hónap alatt kb. 350.000 főnyi személyzetet kellett származás és nemzeti megbízhatóság szempontjából felelősséggel megvizsgálni. Emellett a döntést minden alkalmazottra nézve magának a miniszternek kellett vállalnia. Amint a rendelkezések végrehajtása során kiderült, a német postának helyzetét megkönnyítette bizonyos fokig az a tény, hogy sorai között alig találtak 10—12 magasabb rangú zsidó származású hivatalnokot. A középfokú zsidó alkalmazottak (főként nők) száma is alig érte el a 30-at. Ezért érthető, miért tekintették a szociáldemokrata kormányok a német postát állandóan reakcionárius intézménynek. A miniszter elé terjesztendő ilyen javaslatokat minden kerületi főigazgatóságnál az elnök személyes vezetése alatt álló külön bizottság dolgozta fel, melynek legalább három tagját a nemzeti szocialista párttagok sorából kellett kiválasztani. A nyugdíjasok származását és megbízhatóságát az a hivatal vizsgálta bizottságilag, melytől nyugdíjajándékát felvette. A rendelkezések egyöntetű végrehajtását a minisztérium idevonatkozó utasításai biztosították. Névtelen leveleket, valamint gazdátlan feljelentéseket a bizottság nem vehet figyelembe. Felelőtlen árlkodásokért fegyelmi eljárás indítandó. A kerületek vezetői személyükben felelnek azért, hogy e mindenkire nézve végzetesen fontos tevékenység megindítása előtt azokat az előadókat és hivatalvezetőket, kiknek megbízhatósága, illetőleg tárgyilagossága kétséges, nyomban leváltásák, és megfelelőkkel helyettesítsék. A postaminisztérium a felelősségteljes és fontosabb munkaköröket ellátó azokat a magasabb állású tisztviselőket, kik ellen a nemzeti szocialista pártnak nemzethűség szempontjából

legcsekélyebb kifogása volt, rendre eltávolította helyükről és párt szempontból megfelelőkkel cserélte ki. Ezt a tisztogató munkát szeptember 1-ig be is kellett az összes szervezetnek fejezni. Állami alkalmazásra alkalmatlanoknak kell tekinteni azokat a postaalkalmazottakat, kik testi vagy szellemi fogyatékoságuk miatt többé nincsenek abban a helyzetben, hogy munkahelyüket legalább középszerű munkaeredménnyel ellássák. Ugyanilyen beszámítás alá esnek azok az alkalmazottak, akik a szolgálatban, vagy azon kívül közalkalmazottnak méltatlan magaviseletet tanúsítottak.

*

A német közalkalmazottak részére belügyminiszteri rendelet szolgálatban is kötelezővé tette a hitleri, vagyis német köszöntési forma alkalmazását. Ez a német köszöntés a jobb kéznek felemeléséből áll. Ez alól csak az egyenruhában megjelenő közalkalmazottak vétetnek ki, akiknél továbbra is a katonai tisztelgés marad kötelező.

*

A német postaminisztérium elrendelte, hogy a fennálló postakönyvtárak elsősorban a nemzeti szocialista irányú iratok, könyvek és kiadványok tömeges beszerzésével gondoskodjanak arról, hogy a postaszemélyzetnek mennél több alkalma nyíljon az új német állam alapjait képező politikai elgondolások megismerésére.

*

Mint segéderőket jövőben csak a nemzeti szocialista párt igazolt tagjait szabad a postánál alkalmazni, ezek közül is elsősorban a párt régebbi (tehát 100.000-en alúli sorszámú) és munkaneküli tagjait.

*

Miután kormányrendelet kimondotta, hogy a szociáldemokrata párthoz való tartozás kizárja az állami alkalmazást, azért e rendelet megjelenésétől számított három nap alatt mindazok a postaalkalmazottak, akik tagjai voltak valamely szociáldemokrata alakulatnak, írásban kötelesek voltak jelenteni, hogy ezt a kapcsolatot megszüntették. E jelentés elhagyása vagy hamis jelentés állásvesztéssel jár.

*

Miután az új német állam maga legjobb belátása szerint óhajt a közalkalmazottak sorsa felett dönteni, kormányrendelet megtiltotta, hogy akár egyesek, akár pedig a közszolgálati alkalmazottak kisebb-nagyobb csoportjai hatóságokhoz, főként az egyes minisztériumokhoz forduljanak, amelyek az alkalmazottak fizetését, előhaladását stb. érdeklő kéréssel foglalkoznak. Különösen tilos a jövőben a felettes hatóság vagy

előjáró intézkedéseit elítélően bíráló beadványok előterjesztése. Esetleges személyi sérelmek csakis a hivatalos úton terjeszthetők elő. (Német szaklapokból.)

(k. j.)

A közalkalmazottak bambergi körzetének vezetője a színésznymor enyhítése céljából egyszerűen elrendelte, hogy minden közalkalmazott, kinek összjárandósága a havi 300 márkát eléri vagy meghaladja, köteles a városi színházba bérletet váltani. Ez alól csak a sokgyermekes vagy más okból különösen nehéz anyagi viszonyok között élő családfelek menthetők föl. (D. P. Ztg.)

(k. j.)

A német posta igazgatótanácsa a nemzeti szocialisták kezdeményezésére a tanácsstagok jelenléti díját napi 40 márkáról 30-ra mérsékelte. A tagok lakóhelyén kívül tartott ülések esetén élvezhető napidíjpótlékok pedig 30 márkáról 20 márkára csökkentette. Ha pedig az igazgatótanács tag egyúttal Reichstag-képviselő is, ebből a napidíjjátalányból a képviselői napidíj teljes összege levonásba hozandó. (D. P. Ztg. 1933 : 5.)

(k. j.)

Többek között a német postánál is felvetették azt a gondolatot, hogy vajjon a fiatalság elhelyezkedésének megkönnyítése céljából nem lenne-e helyes azokat a női alkalmazottakat is elbocsátani a posta szolgálatából, akiknek szülei különösebb nehézség nélkül gondoskodhatnak férjhez nem ment lányaik eltartásáról. Ezzel a fel fogással szemben a német postaminiszter kijelentette, hogy ilyen esetekben nem látja az álláshalmozás esetét fennforogni. Más részről reá kell bízni az érdekeltekre, hogy eldöntsék, vajjon a család lemondhat-e a hivatalnokleány keresetéről. Egyébként is a kérdés általános, az egész birodalomra érvényes rendezése most van folyamatban és ennek a posta nem óhajt elébeugni. (D. P. Ztg. 1933 : 11.)

(k. j.)

Az egyes kormányhatóságok most körrendeletben arra hívják fel alkalmazottaik figyelmét, hogy feleségeiket tiltsák el attól az általánossá vált gyakorlattól, hogy magukat a jövőben is férjeik hivatali állásával címeztessék (pld. Frau Postrat). A körrendelet szerint hivatali állás címe jogosan csak az arra kinevezett egyént illeti, de semmi esetre sem annak feleségét. (D. P. Ztg.)

(k. j.)

TAVIRO.

Németország.

Horogkeresztes disztávírat-ürlap rendszeresítése Németországban. A német birodalmi postának a nemzeti szocialista

mozgalommal szemben nyilvánított rokonérzésének kifejezésére s a postai alkalmazottak közt található nagyszámú nemzeti szocialista érzelmű kartárs kívánságának eleget teendő, a német birodalmi posta a f. év szeptemberében lezajlott nürnbergi birodalmi nemzeti szocialista seregszemle alkalmából horogkeresztes disztávíratlapokat adott ki, melyek úgy az ünnepség alkalmából, mint azután is a nemzeti szocialista lelkesedés és szolidaritás eszméjét voltak és lesznek hivatva hirdetni, a pótdíjból befolyó jövedelemből pedig a munka áldozatainak megsegítésére fordít a postaminiszterium táviratonként 25 pfenniget. A disztávíratürlap ornamentikája horogkeresztekkel ékes fekete-fehér-piros zászlóerdő fölött lebegő hatalmas sast árázol, melyet a sötét felhők mögül előtör horogkeresztes nap sugarai aranyoznak be.

Dr. H. F.

Üzletszerző táviratok rendszeresítése a német belföldi forgalomban. A német birodalmi posta abból az elgondolásból kiindulva, hogy az érkezett távirat után mindenki mohón nyúl s azt kíváncsian olvassa, a távirat útján kifejendő üzleti reklámnak akar segítségére sietni s magának ezáltal nagyobb forgalmat és bevételt biztosítani. Ezért a birodalom belföldi forgalmában rendszeresítették az ú. n. üzletszerző táviratfajt (Werbetelegramme). Az üzletszerző táviratot egyszerre legalább 1000 címzett számára kell feladni, melyek különböző német rendeltetési helyeken lakhatnak. Az üzletszerző táviratot legalább a kézbesítés napját megelőző két köznapal korábban kell feladni. A feladáskor bemutatott pénztári táviraton (1 példányban állítandó ki) az összes címeknek rajta kell lenniök, s azonkívül minden címzett számára szóló s érkezősi táviratlapra írt kézbesítendő táviratot is egy-egy példányban át kell adni a felvevő hivatalnak, mely a szükséges érkezősi táviratürlapokat ingyen szolgáltatja ki a félnek. Díjként a pénztári távirat után minden egyes díjszó után 5 pfenniget, minden egyes kézbesítendő táviratért pedig a díjszámra való tekintet nélkül még külön-külön 10 pfenniget szednek s azonkívül a kézbesítésben érdekelt minden hivatal munkájáért (a felvevő hely hivatalát figyelmen kívül hagyva) még táviratonként 1 pfenniget, azonban legalább kézbesítőhivatalonként 5 pfenniget. (D. V. 1933. 35.)

Dr. H. F.

Hivatalos német állásfoglalás a külföldre szóló táviratok díjminimuma mellett. A más átlamok által követett gyakorlatra való hivatkozással egyik német kereskedelmi kamara azt az előterjesztést tette a német birodalmi postaminiszteriumnak, hogy a külföldre szóló táviratok díjmini-

mumát szüntessék meg s csak a tényleges szószámnak megfelelő díjakat szedjék be. (Nb. A magyar posta csak a belföldre és Ausztriába szóló táviratokra állapított meg díjminimumot.) A Reichspostministerium az előterjesztésre a következő választ adta: A jelentősebb külföldi országok, mint Franciaország, Nagybritannia, Olaszország, a skandináv államok az európai díjrendszerű országokba szóló táviratok után mind díjminimumot állapítottak meg. Csak az államoknak egy harmadrésze nem szed díjminimumot. A német posta úgy a belföldre, mint a külföldre szóló táviratok után 1 márka 50 Pf. díjminimumot szed. Ha már most a külföldi forgalomban a díjminimumot megszüntetnék, akkor az a lehetetlen helyzet állhatna elő, hogy egy rövid belföldi távirat többbe kerülne, mint egy ugyanolyan hosszú külföldi távirat. A német posta azonban a belföldi forgalomban a díjminimumról nem mondhat le, mert a táviratok továbbításánál kivétel nélkül olyan szolgáltatásokat kell ellátnia, melyekre egy rövid távirat szódija egyedül nem nyújt elég fedezetet. (D. V. 1933. 34.)

Dr. H. F.

TÁVBESZÉLŐ.

Amerikai Egyesült-Államok.

Az amerikai szállodákban a vendég a távbeszélő készülék mellett a következő reklámcdulát találja: „Kedves Barátom, ne felejtst el, kérlek, hogy e távbeszélő állomás téged tjeiddel a legkellemesebb módon köt össze. Ezért, ha úton vagy, ne írjál, ne táviratozz . . . , beszélj velük! Nem is sejtet, micsoda ujjongást vált ki, ha hangodat hallják a távolból.

Örülni fogunk, ha Téged gyorsan és olcsón kiszolgálhatunk. Tégy mindjárt egy próbát s kérd azt a számot, mely téged otthonoddal összeköt.

Mindig szolgálatra készen
a Távbeszélő Társaság“.

Dr. H. F.

Franciaország.

Franciaország új nemzetközi távbeszélő áramkörei. A francia postaigazgatás 1932. január hó 1. és 1933. március hó 1. közt a következő új nemzetközi távbeszélő áramköröket helyezte üzembe:

- Párizs—Brüsszel 29-ik és 30-ik,
- Párizs—Génuva 1-ső,
- Párizs—Amsterdam 6-ik,
- Párizs—Varsó 2-ik,
- Párizs—Róma 2-ik,
- Avignon—Genf 1-ső,
- Párizs—Zürich 5-ik,
- Párizs—Milano 3-ik,

Saint-Jean-de-Luz—San Sebastian 1-ső és 2-ik. (A P. T. T. 1933. 8.) Dr. H. F.

Németország.

A távbeszélgetések rögzítése gramofonlemezekre. (Telescriptor.) A távbeszélgetésnél nem marad meg semmi okmány, a beszélgetésre tehát, mint bizonyítékra, bíróság előtt eddig nem lehetett hivatkozni. Széles körökben megnyilvánult tehát a vágy olyan készülék iránt, mely a beszélgetéseket rögzíti. Ennek a kívánságnak tett eleget egy közismert berlini mérnök a „Telescriptor“-nak nevezett egészen kis-méretűkészülék feltalálásával, mely ennek a célnak meg tud felelni. A Telescriptort a távbeszélgető, mint egy fejhallgatót, a fejére teszi és az az egész beszélgetést felveszi, tehát úgy a beszélő fél szavait, mint a kapott válaszokat. A Telescriptort tartópánt szorítja a fejhez s távbeszélő kézi-hallgatóját a beszélő most már a füle helyett az ugyancsak a fülre helyezett Telescriptor kagylójához szorítja.

Igy akadálytalanul lehet telefonálni, a kis készülék pedig rögzíti a beszélgetést. A bevezető-zsinór kis zseblámpaelemen át fut egy rádiókészülék gramofonszekrényéhez. Ez a beszélgetést felerősíti s a hangosanbeszélő helyett a beszélgetést a rádió-vevőkészülékre kapcsolják, mely a beszélgetést egy miniatűr gramofonlemezre jegyzi fel. A gramofonlemez eltörhetetlen s bármely gramofonon megszólaltatható. (T. P. 1933. 13.)

Dr. H. F.

Könnyítés Németországban az új távbeszélő előfizetőknek. Németországban, hogy a távbeszélő új előfizetőinek a szaporodását elősegítsék, ezentúl nem számítják fel a készülékekért egyszersmindenkorra fizetendő 50 márkát. Az újítás 1933. július közepén lépett életbe. Ezzel szemben a jelentkezőknek legalább egy évig előfizetőknek kell majd lenniök.

Dr. H. F.

Svájc.

Genf város távbeszélő forgalma különösen a nemzetközi viszonylatokban állandóan emelkedik. Így Genf 1920-ban, a Népszövetség első ülésének évében, 188.500 beszélgetést váltott a külfölddel, 1930-ban ellenben 483.400 beszélgetést.

Tekintettel arra az előreláthatólag igen nagy forgalomra, melyet a leszerelési konferencia fog hozni, a svájci igazgatás több külföldi igazgatással bocsátkozott tárgyalásokba a forgalmi berendezések tökéletesítése céljából. Ezeknek már is van eredménye, mert a Genf—Brüsszel és Genf—Róma közti összeköttetést átadták a forgalomnak. Azonkívül elhatározták a Páris-sal, Londonnal, Frankfurt a/M.-nal való összeköttetések számának szaporitá-

sát is, továbbá a Genf és Stockholm, Hága, Prága, Varsó, Budapest, Bukarest, Belgrad, Barcelona, Madrid közti új összeköttetések létesítésének szorgalmazását. A jövő év őszére Genf és Lausanne közt harmadik 102 érpáros kábelt fektetnek, mely 132 új összeköttetés létesítését fogja lehetővé tenni.

Ezekkel a berendezésekkel a svájci igazgatás saját területén abban a helyzetben lesz, hogy a táviró és távbeszélő terén, a leszerelési konferencia tartama alatt, minden kívánalomnak eleget fog tudni tenni.

Dr. H. F.

Hogyan propagálják a svájciak a tengerentúli távbeszélő összeköttetéseket. A svájci postaigazgatás a Svájc és Argentína közti távbeszélő forgalom megnyitása alkalmából az első három beszélgetést bejelentő félnek ingyenes beszélgetést engedélyezett. Ez a sors érte a többi közt Ticino kanton egyik közmegebecsülésnek örvendő polgárát, Novaggio városka egy idealista tanárát is. Kívánságának megfelelően azonban a már több mint 20 éve Buenos Airesben élő fiával folytatandó beszélgetésének teljesen ünnepies jelleget is adtak. A beszélgetésre kijelölt nap délutánján ünnepi harangzúgás szolgáltatta a városka polgárait a piactérre, akik nagyszámban össze is sereglettek a főtér kútja körül. A postaház előtt igen érzékeny mikrofont állítottak fel, a kút tetejére pedig hangosan beszélőt szereltek, mely a tengerentúlról jövő beszédet volt hivatva mindenki által hallhatóvá tenni. A beszélgetés délután 3 óra 30 perckor kezdődött s majdnem félóra hosszat tartott. A kivándorolt honfitárs hangját igen jól lehetett hallani, amint honfitársainak sokoldalú kérdéseire válaszolt. Felette megindító volt az a beszélgetés, melyet a távol idegenbe szakadt földi édesanyjával folytatott. Méltó befejezésül ismét harangzúgás következett s a messe idegenbe szakadt ticinói polgár Buenos Airesben övönörködhetett a rég nem látott szülőföld ünnepi hangulatában. A novaggiói községtanács a nagy eseményt ünnepi közgyűlésének jegyzőkönyvében örökítette meg. (E. F. 1933. 32.)

Törökország.

A török távbeszélő ezidőszertinti helyzete. Az Egyesült Államok istambuli kereskedelmi attaséjának jelentése szerint Törökországban csak Ankara, Istanbul és Izmir városokban van modern távbeszélő hálózat. E három városban a távbeszélő előfizetők száma 1930-ban 15.879 volt, míg 1931-ben 16.155-re emelkedett. Ezzel szemben a távbeszélgetések száma az 1930. évi 18,330,000-ról 1931-ben 18,050,000-re csökkent. Nagytávolságú helyközi távbeszélő

forgalom Ankara, Istanbul s még néhány más török város közt van, melyek az európai államok legtöbbszörrel szintén távbeszélő összeköttetésben vannak. (T. T. J. 1933. 221.) Dr. H. F.

RADIÓ.

Amerikai Egyesült Államok. Ismeretes, hogy Amerikában a cégek hatalmas összegeket fizetnek a rádióknak reklámközvetítésekért. A „Lucky Strike” cigarettagyár például 1,800,000 dollárt fizetett évente a National Broadcasting rádiótársaságnak. Nagy meglepetést keltett amerikai rádiókörökben az a hír, hogy a cigarettagyár nem hajlandó többé a szerződést meghosszabbítani. A Lucky Strike reklámközvetítés kimaradása nagy veszteséget jelent a National Broadcasting rádiótársaság háztartásában. (R. Zeitung.) (H. O.)

Rohamosan emelkedik az amerikai rádiózók száma. A Columbia amerikai rádiótársaság költséges és hosszadalmas munkával kimutatást készített az amerikai rádiózók számáról. Az Egyesült Államokban a rádióelőfizetési díj ismeretlen, miután az adóállomások kizárólag reklámból tartják fenn üzemüket s így kizárólag az eladott készülékek tömegeiből lehet a rádióhallgatók számára következtetni. A kimutatás szerint 1930. áprilisától 1932. decemberéig az államok területén 8,920,000 vevőkészüléket adtak el s ebből 4,760,800 olyan vevőhöz került, aki eddig nem volt rádiózó. Érdekes, hogy a hallgatók száma azokban az államokban emelkedett legerősebben, ahol eddig alig volt rádiózó. Egyedül Floridában 140 százalékkal emelkedett a rádióhallgatók száma. (Morgenpost.) (H. O.)

Szerzői jogdíj Amerikában. Az amerikai rádiótársaságok a szerzői jogdíjak megfizetésével kapcsolatban szerződést kötöttek az amerikai színpadi és zeneszerzők egyesületével. Az amerikai rádiótársaságok a szerződés értelmében ezentúl nettóbevételeik 5 százalékát fizetik ki az egyesületnek szerzői jogdíj címén. Eddig ugyanis a bruttóbevétele 5 százalékát fizették. (Vossische Zeitung.) (H. O.)

Az északamerikai National Broadcasting Company által 1932. évi működéséről kiadott jelentés szerint a hatalmas amerikai rádióhírmondó vállalat az elmúlt évben adóival 51.800 műsort adott le. A műsorórák száma az év folyamán 293,000 órára rugott. A műsorszámok 63.3 százaléka zeneszám volt. (T. P. 1933. 5.) Dr. H. F.

A világ legfiatalabb rádióamatőrei. Köztudomású, hogy a rövidhullám rendszeren dolgozó rádióamatőrök szerény állomásaikkal már nagyszámú távolsági rekordot ér-

tek el s számos tudományos felfedezéshez segítették a világot. Ezen az alapon hívták meg egy szakkongresszusra a világ összes államaival rádiótávíróösszeköttetésben álló lelkes rádióamatőr is, Jean Hudson kisasszony személyében, aki az Egyesült Államok Delaware államának Laurel városában lakik. Ekkor kitűnt, hogy a tehetséges ifjú hölgy csak hét éves. Működési engedélye édesapjának nevére van kiállítva, aki érdemes amerikai üzletember, a rádiószakmához azonban alig ért valamit, leányának sikereire azonban nagyon büszke. A kis távírász-hölgy a Morse-abc-t jobban ismeri, mint játszótársai a rendes betűsort. Percenként 15 ötbetűs szót tud táviratozni s ugyanilyen tempóban veszi a táviratokat is hallás után. Alomását természetesen nem maga állította össze. Ebben a munkában 13 éves kis bátyja volt segítségére.

Hasonló cs odagyermek él Kaliforniában is. A kis Russel Stedington rádióvizsgára jelentkezett, melyen a 9 éves fiúcska minden gyakorlati követelménynek igen jól megfelelt. Ezért a működési engedélyt az ő nevére is állították ki. Neki is számottevő amatőr sikerei vannak. Gyenge kis amatőrállomásáról az amerikai kontinens másik szelén lakó barátjával folytatott jó eredménnyel táviró-levelezést. (T. P. 1933. 13.)

Dr. H. F.

Anglia.

Az angol rádió mult évi mérlege hatalmas számokban ad képet a világ legnagyobb rádiójának üzeméről. A rádió bevétele 1,627.738 font volt, ami az elmúlt esztendővel szemben 203.000 font bevételi többletet jelent. A műsorköltség 663.000 font volt (kétötöde az összbevételnek). Az új nagyadóállomás és stúdió építésére 250.000 fontot tartalékolnak. (D. Rundfunk.) (H. O.)

A rádióreklám mint közgazdasági tényező. A British Broadcasting Corporation a reklámleadások elleni küzdelmében arra a kellemetlen megállapításra jutott, hogy a folyó év eleje óta hetenként több mint 2000 angol font vándorol ki Angliából a külföldi rádióadók útján kifejtett reklám céljaira. Március eleje óta az athloni ír nagyadó is elfogad ilyen reklámleadásokat, ami a fenti összeget bizonyára még emeli is. A reklámleadásokban érdekelt angol körök úgy nyilatkoztak, hogy azokról semmi körülmények közt le nem mondhatnak, ám újból sürgetik, hogy ilyen reklám adóállomást Anelia déli részében is építsenek. A BBC eddigi nyilatkozataiból következtetve azonban nincs kilátás arra, hogy ilyen javaslatot még csak tárgyalás alá is vegyenek. (D. V. 1933. 32.)

Dr. H. F.

Belga Kongó.

Rádióhírdomdószolgálat Belga Kongóban. A belga gyarmatügyi minisztérium a rádióhírdomdó szolgálatnak Belga Kongóban való rendszeresítésével foglalkozik legújában. Két terv látszik olyannak, mely az adott viszonyoknak leginkább megfelelhetne. Az egyik a belga kongói rádióhírdomdó szolgálatot Brüsszelből történő rövidhullámon való leadások útján kívánja megoldani. A másik a leadóállomást Belga Kongó fővárosában, Leopoldvilleben, kívánna berendezni. Ez utóbbi megoldás Belga Kongót speciális gyarmati műsor leadása útján szórakoztatná, melyet mindenütt s így az anyaország fővárosában, Brüsszelben is hallgatni lehetne. (J. T. 1933. 8.)

Dr. H. F.

Belgium.

A belga filléres gyorsvonatokat rádióval szerelték fel. Minden fülkében fejhallgatók és hangszórók vannak, hogy a turisták kirándulásaik alkalmával is hallgathassák a belga rádióállomások adásait. Díjat nem kell fizetni. (Funk.) (H. O.)

Bulgária.

Bulgáriában kommunista orvadoállomást leplezett le a rendőrség. Megállapítást nyert, hogy az adó segítségével állandó összeköttetésben állottak a szovjet hatóságokkal, sőt — mint a Parole Libre c. francia lap írja — Lubben holland kommunista ettől a bolgár titkos adótól kapott volna utasításokat a Reichstag felgyújtására. (H. O.)

Csehszlovákia.

Dr. Spina egészségügyi miniszter a nyár folyamán nagyjelentőségű beszédet mondott a prágai stúdióban, mely alkalommal síkra szállt a hárommillió németajkú rádióhallgató jogaiért. Ismeretes, hogy a cseh rádió vezetősége lényegesen (egyes esetekben egészen) korlátozta a prágai német adásokat, ami nagy elégedetlenséget váltott ki a német hallgatóság köréből. Dr. Spina miniszter rádióbeszédében arra utalt, hogy a német nyelv hatalmas kultúrkapcsot jelent a művelt Nyugat és Csehország között és az egyedüli mód, hogy a csehek és németek közelebb jussanak egymáshoz. A miniszter nemcsak a német adások újrabekiktatását, hanem egy különálló teljeszen német adóállomást követelt. A beszéd mély benyomást keltett a csehországi német lakosság körében. (Reichenberger Zeitung.) (H. O.)

A cseh rádió vezetősége körkérdést intézett annak a megállapítása céljából, hogy

hány iskola hallgat iskolarádiót. Megállapítást nyert, hogy magában Csehországban 698, Morvaországban és Sziléziában 232, Szlovénországban 4 iskola hallgatja rendszeresen a rádió német nyelvű iskolatanfolyamát.

A moszkvai rádióállomás cseh adásainak ellensúlyozására a cseh belügyminiszter megengedte, hogy a prágai rádió orosz nyelven ellenpropagandát fejtsen ki.

A cseh iskolákban felszerelt rádióállomásokkal tilos külföldi állomás műsorát kapcsolni. (Funk Stunde.) (H. O.)

Csehszlovákiában törvényjavaslat készül a rádiózavarások megakadályozására. Prágában a postaminisztérium legújabbán ankétet tartott, melyen a meghívott érdekeltségek képviselőivel megbeszéltek a rádiózavarások megakadályozása céljából alkotandó törvény tervezetét. Az új tervezet, melyet a rádióhírmondó szabályozása tárgyában alkotandó összefoglaló törvénynek egyik része lesz, kimondja, hogy minden rádióelektromos berendezés tulajdonosa a postaigazgatás felszólítására készülékeire mindazokat a kiegészítő alkatrészeket köteles felszereltetni, melyek a technika mindenkori állapotának megfelelően a rádióhírmondó, a rádiótávíró és a rádiótávbeszélő vételénél előidézhető zavarok elhárítására, illetőleg azoknak a minimumra való korlátozására alkalmasak. A tervezet második cikke e rendelkezéseket a készülékek gyártóira és forgalombahozóira is kiterjeszti. A 3-ik cikk mindazokra, akik a kapott írásos felszólításban foglalt rendelkezéseket a megszabott határidőig nem foganatosítják, 10.000 csehkorona bírságot, nem fizetés esetén 7 napi elzárást állapít meg büntetésként. (R. J. I. 1933. jan.—mar.)

Dr. H. F.

A rádióhírmondó nagyarányú fejlődése Csehszlovákiában. A The Telegraph and Telephon Journal legutolsó száma a rádióhírmondónak Csehszlovákiában legújabbán elért 500.000-es számával kapcsolatban megemlíti, hogy Csehszlovákiában a rádióhírmondó előfizetőinek száma az elmúlt évben havi 10.000-el szaporodott, ami a jelenlegi gazdasági viszonyok között nagy eredményt jelent. Az angol lap közlése szerint az előfizetők 40 százaléka 4 lámpásos vevőkészülékkel veszi a műsort, 14 százaléka kristálydetektoros készülékkel s 2 százaléka 5 lámpásnál több lámpával bíró készülékkel. (T. T. J. 1933. 221.)

Dr. H. F.

Japán.

A japán rádió most ünnepli fennállásának nyolcadik évfordulóját. Az 1925-ben megejtett összeírás szerint a rádióelőfizetők száma 700.000 volt, ami az utóbbi években másfélmillióra szökkent.

A japán rádiótársaság 2 millió yent irányzott elő rádióhálózatának további kiépítésére. Minden valószínűség szerint Ahsigawaban, Tokushimaban és Nagasakiban építenek 500 Kw-os adóállomásokat. (R. Magazine.) (H. O.)

Kína.

A kínaiak mindjobban érdeklődnek a rádió iránt; az előfizetők száma állandóan emelkedőben van; bár megbízható statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, a rádió hallgatók számát 350.000-re becsülik. (Funk.) (H. O.)

Lengyelország.

A lengyel hadügyminiszter rendelkezése a krakkói rádióállomás a Varsó, Lemberg, Posen és Vilna rádióállomások mintájára katonai rádiókiképzési tanfolyamot létesített, amely lengyel főiskolák hallgatóságát szakszerű katonai kiképzésben részesíti a rövidhullámú adások terén. (Przeglad Radiotechniczny.) (H. O.)

Németország.

A rádiótársaságok mindig sürűbben kísérleteznek repülőgépekről történő közvetítésekkel, melyek azonban igen nehéz technikai akadályokba ütköznek. A berlini „Funk Stunde” az elmúlt napokban lepte meg hallgatóit egy közvetítéssel a D—2500 „Paul von Hindenburg” nevű repülőgépről, amely az eddigi kísérletezésekhez viszonyítva elég jól sikerült. Az erős bűgös megakadályozása céljából a mikrofont nemeztölcsérbe építették és egy elektromos szűrőt helyeztek a mikrofon és az erősítő közé. A beérkezett jelentések szerint a gépben utazó speaker helyszíni leírását — melyet természetesen külön e célra szerkesztett rövidhullámú adóállomás segítségével közvetítettek — kitűnően lehetett hallani. (Deutsche Rundfunk.) (H. O.)

Rádiókamara létesítése Németországban.

„Funkammer” (Radiókamara) néven és a német propagandaminisztérium ellenőrzése alatt Németországban szervezetet létesítettek, melybe bevonták a rádióipart, kereskedelmet, a sajtót, a kritikusokat és a hallgatókat. Az új szervezet, mely tizenöt alkalmazottat foglalkoztat, végcélul a rádióhírmondó Németországban való propagálását tűzte ki, azonkívül az úgynevezett emberi paraziták (orvhallgatók) kikapcsolását, valamint valamennyi tagnak a német rádióhírmondó érdekében való legodaadóbb együttműködést. (J. T. 1933. 8.)

Dr. H. F.

A német iskolai rádióhírmondó szolgálat leadásai közt az utolsó négy évben a következő csoportokba tartozó előadások foglaltak helyet: oktató előadások, történetek és kísérletek, párbeszédek, színdarabok,

szónoklatok, zenekari és szólista zeneelőadások, tanulók által szolgáltatott előadások. (J. T. 1933. 6.)

Dr. H. F.

F. P. I. válaszol! A német Lufthansa repülőgépkikötő hajója, a Westfalen, mely a délamerikai repülőforgalom biztonságát szolgálja, rádióval is fel van szerelve, mivel a támpontul szolgáló óceánjáró és az úton lévő repülőgépek közötti állandó és biztos rádióösszeköttetés elengedhetetlen feltétele a repülőforgalomnak. A Westfalen valóságos úszó rádióállomás. Rövidhullámú adóberendezése 700 Watt antennateljesítményű s a 15—90 méteres hullámsávon dolgozik. Külön 800 watt teljesítményű adóberendezés szolgál a hosszúhullámú üzenetváltásra. Ez a berendezés az 500—3000 méteres hullámsávra alkalmas. Különleges árnyékoló berendezések biztosítják a vételt és adást akkor is, ha valamennyi adó- és vevőállomás egyidőben működik. Külön segélykérő rádióberendezés szolgálja magának a hajónak biztonságát. Felszereltek továbbá egy rádió irányjelző berendezést is, amellyel a Westfalen fedélzetén meg tudják állapítani, hogy az útban lévő repülőgép hol tartózkodik. (Aeropost.) (H. O.)

Rádióorvhallgatók. Az elmúlt év utolsó negyedében Németországban 217 orvhallgatót ítéltek el jogerősen. 1932-ben minden hónapban körülbelül 70 orvhallgató került a rendőrség kezére. A német illetékes hatóságok megállapították, hogy az orvhallgatók legnagyobb része fiatalok, még pedig 12—18 éves gyerekek, akik — mint megállapították — többnyire játékból szerkesztenek vevőkészüléket; nem ismerve természetesen az erre vonatkozó törvényes intézkedéseket. A königsbergi törvény szerint a jövőben a gyermekért (fiatalkorúért) a szülők tartoznak felelősséggel. A bűnözőket nemcsak pénzbüntetésre, hanem elzárásra is ítélték. (Deutsche Welle.) (H. O.)

Olaszország.

Az olasz ének- és zene magas értékelése. Az angol rádióhírmondó társaság (B. B. C.) az olasz ének- és zeneművészet magas értékelésének oly módon ad kifejezést a gyakorlatban, hogy a legközelebbi tél folyamán az angol rádióelőfizetőket közvetlen átvitelek útján olaszországi operaelőadásokkal fogja gyönyörködtetni, ami az angol műértő közönség számára bizonyára nem csekély örömet jelent. (T. T. J. 1933. 217.)

Dr. H. F.

Oroszország.

Szovjetország túl akarja szárnyalni Európa összes rádióhírmondó adóját. A The Telegraph and Telephone Journal a Reuter ügynökség közlése alapján azt írja, hogy Noginsk-ban, Moszkvától 40

mérföldnyire, mégéppül Európa legnagyobb energiájú rádióhírmondó adóállomása, mely 500 kiló wattal fogja műsorát a világba szórni. (T. T. J. 217.)

Dr. H. F.

VEGYES.

Milyen irányt mutat a rádióelőfizetők száma 1932-ben az egyes országokban. A Journal Télégraphique f. é. augusztusi számában érdekes összeállításban ismerteti, hogy az egyes országokban az 1932. év folyamán mennyivel szaporodott vagy apadt a rádióelőfizetők száma. A közlés szerint a helyzetkép a következő: Európa: Albánia +115; Németország +326.870, Ausztria +23.994; Belgium +139.101; Bulgária +1.969; Dánia +21.635, Danzig +164; Spanyolország +52.054; Esztorozság —4.999; Finnország +3.080; Nagybritannia +932.218; Görögország +1.679; Magyarország —3.056; Írország +3.038; Izland +1.318; Olaszország +1.866; Lettország +1.193; Litvánia +1.121; Norvégia +21.505; Németalföld +36.589; Lengyelország —13.959; Románia +17.237; Svédország +58.767; Svájc +81.379; Csehszlovákia +87.674; Jugoszlávia +1.872. Afrika: Algír +4.001; Kenya +76; Madagaszkár +49; Marokkó +1.100; Tunisz +988; Dél-afrikai Unio +11.133. Amerika: Argentína +140.000; Kanada +162.767; Kuba +100.000; Egyesült Államok +325.528; Ujfundland +460. Ázsia: Németalföldi India +2064; Francia Indokina +103; Japán, Korea, Kwantung +377.076; Palesztina +288; Sziám +9.486; Singapore +77; Szíria +250. Oceánia: Ausztrália +81.522; Uj-Zéland +16.912. A rádióhírmondó nemzetközi egyesületének megjegyzése szerint a fenti adatokból megállapítható, hogy az 1932. év folyamán a rádióelőfizetők száma általában tekintélyes számmal emelkedett. Kivételt csak az a néhány ország képez, melyeket a gazdasági válság különösen erősen sújtott. A Lengyelországban bekövetkezett érzékeny visszaesés, valószínűleg a gazdasági válságon kívül annak is tulajdonítható, hogy az előfizetési díjat évi 36 zlotiról 39,6 zlotira emelték fel. (J. T. 1933. 8.)

Dr. H. F.

Világstatisztika. A Berlinben rendezett nemzetközi rádiókiállítás vezetősege az egész világra kiterjedő rádió-statisztikát tett közzé, mely első, teljes, tökéletes és hiteles kimutatása az öt világrész rádióelőfizetőinek. A legutóbbi hónapokban készítették el azokat az összeírásokat, amelyekből kiderült, hogy az egész világon kerekén 43 millió rádióelőfizető van, illetőleg ennyi a bejelentett és üzembelen lévő rádiókészülékek száma. Mivel földünk lakossága két milliárd lélek, minden ezerre huszonegy rádióelőfizető jut.

Az első pillanatban azt hinné az ember, hogy a rádióeszközök világrészek közötti elosztódása körülbelül egyenletes, pedig ez az elosztódás nagyon is eltér egymástól.

Európa 464 millió lakosa huszonegy millió rádióelőfizetőt mutathat fel, tehát 1000 lélekre 450 jut.

Észak-Amerikának 134 millió lakosa van; az előfizetők száma 17 és fél millió, 1000 emberre 132 rádiós jut.

Közép- és Dél-Amerika lakosainak száma 116 millió, a készülékeké egy millió, tehát ezer emberre 9 rádióelőfizető jut.

Ázsia népessége egy milliárd és százmillió, a készülékek száma 1,165.000, ezer lélekre egy rádióst számíthatunk.

Afrika lakosságának száma 145 millió, a készülékeke 160.000; tehát ezrenként egy előfizető.

Ausztráliának 10 millió lakosa van és 565.000 rádióelőfizetője, tehát ezerre ötvenhét jut.

Az egyes országok rádióelőfizetőinek a számát az alábbi adatok mutatják:

Európa:	
Anglia	5.500.000
Német-birodalom	4.500.000
Oroszország	3.580.000
Franciaország	2.000.000
Olaszország	900.000
Svédország	632.000
Spanyolország	600.000
Hollandia	572.000
Csehország	535.000
Dánia	534.000
Ausztria	500.000
Belgium	393.000
Lengyelország	330.000
Magyarország	315 522
Svájc	261.000
Norvégia	155.000
Románia	135.000
Finnország	117.000
Jugoszlávia	60.000
Lettország	47.000
Litvánia	35.000
Irország	33.000
Saar-vidék	26.000
Esztország	20.000

Danzig	18.000
Portugália	15.000
Luxemburg	12.000
Bulgária	11.000
Izland	6.000
Görögország	4.000
Albánia	300

Amerika:	
Egyesült-Államok	16.900.000
Kanada	850.000
Argentína	500.000
Mexiko	150.000
Brazília	120.000
Cuba	76.000
Uruguay	50.000
Chile	40.000
Peru	25.000
Columbia	12.000
Portorico	10.000
Venezuela	10.000
Guatemala	7.000

Ázsia:	
Japán	1.475.000
Angol-India	40.000
Kína	30.000
Sziam	16.000
Korea	15.000
Törökország	10.000
Fülöp-szigetek	7.000
Holland-India	6.000
Kvantung	5.000
Ceylon	2.000
Palesztina	2.000
Hongkong	1.800

Afrika:	
Algír	50.000
Délafrikai Egyes.-Államok	50.000
Egyiptom	40.000
Marokkó	10.000
Tunisz	7.000

Ausztrália:	
Ujzélant	90.000
Hawai	26.000

A kimutatás még megnevezi, hogy a meg nem említett területeken együttvéve sincs olyan nagyszámú rádióelőfizető, hogy ezeknek a hiánya a végső eredményt lényegesen érintené. (Radio Journal). H. O.

HIREK.

Nouvelles.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr a m. kir. posta vezetőségének és személyzetének a Gödöllőn tartott IV. nemzetközi világtáborozás alkalmával kifejtett eredményes tevékenységéért elismerését és köszönetét fejezte ki.

Ugyancsak hálás köszönetet mondott

gróf Teleki Pál táborparancsnok is mindazért az áldozatos segítségért, támogatásért és közreműködésért, melyben a Jamboree táborparancsnokságát, mint ennek a nemzeti feladatnak közvetlen lebonyolítóját, a m. kir. posta részesítette. A leghálásabb köszönetét nyilvánította a m. kir.

posta valamennyi kirendelt alkalmazottjának, akik kirendelésük alatt az egyéni kényelmetlenségek sorozatát önfeláldozóan viselték.

A m. kir. postai jóléti alapítvány kezelési bizottsága a felemelt temetési segélyek életbeléptetése óta családfő, feleség és gyermekek (hozzátartozók) után rendes és rendkívüli temetési segélyek fejében az alábbi összegeket folyósította:

A) A táblázat II. csoportjába tartozó alkalmazottaknál folyó évi július hónapban 7 esetben 3.485 pengőt, augusztus hónapban 15 esetben 6.930 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 928, illetve 2.044 pengő lett volna esedékes.

B) A III. csoportba tartozó alkalmazottaknál július hónapban 7 esetben 1.510 pengőt, augusztus hónapban 13 esetben 3.872 pengő 43 fillért. Ezzel szemben a régi alapon csak 652 pengő, illetőleg 1.432 pengő lett volna esedékes.

C) A IV. csoportba tartozó alkalmazottaknál július hónapban 22 esetben 5.598 pengőt, augusztus hónapban 39 esetben 9.592 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 2.288 pengő, illetőleg 3.674 pengő került volna kifizetésre.

Az A), B) és C) pontokban részletezett esetekben tényleg folyósított összegekhez hozzászámítandó még a július hónapban a régi alapon 18 esetben kifizetett 2.032 pengő, augusztus hónapban pedig az ugyancsak a régi alapon egy esetben kifizetett 160 pengő.

Ezekkel együtt a folyósított temetési segélyek összege tehát július hónapban 54 esetben 12.625 pengőt, augusztus hónapban pedig 68 esetben 20.554 pengő 43 fillért tett ki.

Jákfai Gömbös Gyula miniszterelnök úr Ó Nagyméltóságának hitvese váratlan elhunytá alkalmából a postavezérigazgató úr úgy a maga, mint a m. kir. postaszemélyzet nevében táviratilag őszinte részvétét fejezte ki. Ó Nagyméltósága a vezérigazgató úrhoz intézett levelében a nyilvánított részvétet most az egész személyzetnek is megköszönte.

A chikagói új főpostahivatal műszaki berendezéseiről az „Electr. World“ 1933. évi 4. számában (108. old.) megjelent ismertetésből közlünk néhány adatot, melyek az amerikai postauzemek hatalmas méreteiről jó képet nyújtanak.

Az épület kerekén 1.600.000 beépített m³-el 26.000 m² területet foglal el. Összehasonlításként megemlíti, hogy a budai postapalotánk beépített űrtartalma mindössze 70.000 m³, vagyis 22-szer fér el a chikagói főpostában, melynek villamos

energiafogyasztása évi 35 millió kilowatt-órával, megközelíti a többi (összesen 1400) chikagói állami intézmények évi áramfogyasztását, mely összesen 38 millió KW-ra rug.

Egyedül a csomagszállító berendezések (813 motorral) 2.300 lóerőt igényelnek.

A postahivatalban 800 személy- és teherfelvonó van üzemben, 3.535 lóerős gépekkel és 128 szellőztető berendezés általában 1.821 lóerővel dolgozik.

A postahivatal összes energiaszükséglete meghaladja a 8.200 kilovolt ampért, aminek közel felét (4.000 KVA.) a világítás fogyasztja el.

Képtávíratok megnyitása Párizs, Berlin, London közt. Egyrésztől Párizs, másrésztől Berlin és London közt a f. é. június hó 16-án megnyílt a képtávíratok szolgálat. Az új viszonylatokban képtávíron való továbbításra mindenféle kéziratot, stenogramokat, mértani rajzokat, rajzokat, képeket, fényképeket elfogadnak. A továbbítandó képtávíratok legnagyobb nagysága 13×18 centiméter. A díjat a képtávírat négyzetcentiméterekben mért nagysága szerint számítják, 100 négyzetcentiméteres nagyságnak megfelelő díjminimummal, és pedig

1. A Párizs—Berlin viszonylatban 1 francia fr. 25 cts négyzetcentiméterenként, 125 fr. díjminimummal.

2. A Párizs—London viszonylatban 1 fr. 50 cts. 150 frc. díjminimummal.

A képtávíratok az összes postahivatalokban feladhatók. (A. P. T. T. 1933. 8.)

KÖNYVSZEMLE

Bibliographie.

A távbeszélő általános statisztikája (Statistique générale de la téléphonie) ugyancsak megjelent a berni iroda kiadásában. Az 1931. évre vonatkozó adatokat tartalmazó füzet 0,95 sv. frankért szereshető meg ugyanott. (Postaköltség nincs beleszámítva.) (J. T. 1933. 8.)

A rádióközlés európai értekezletének okmányai. A távközlés nemzetközi Egyesületének berni irodája egy kötetben legújabbán kiadta a „Rádióközlés európai értekezletének okmányait (A rádióhírdomdó európai egyezménye, Luzern 1933. Luzerni hullámszétosztási tervezet és zárójegyzőkönyv), (Actes de la conférence européenne des radiocommunications, Convention européenne de radiodiffusion, Lucerne 1933, Plan de Lucerne et Protocol final), mely 1 sv. frankért szereshető meg az irodánál (a postaköltség nincs beleszámítva). (J. T. 1933. 8.)

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.